

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA

KOOLI- OLÜMPIAMÄNGUDE KÄSIRAAMAT

KOOLIOLÜMPIAMÄNGUDE KÄSIRAAMAT

KOOLIOLÜMPIAMÄNGUDE KÄSIRAAMAT

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA

.....

Koostajad: Daimar Lell, Reelee Remmelkoo

Autorid: Merike Kull, Daimar Lell, Leelo Paju,

Reelee Remmelkoo, Liis Tähistel, Kalle Voolaid

Eriline tänu: Gerd Kanter, Merili Luuk, Neinar Seli,

Eesti Olümpiakomitee, Eesti Paralümpiakomitee,

Eriolümpia Eesti Ühendus

Kujundus: Kalle Müller

Käsiraamatu fotod, mis pärinevad Eesti

Olümpiaakadeemia fotopangast, on raamatus ilma

täiendava viiteta. Ülejäänute juures on allikas ära

märgitud.

© Eesti Olümpiaakadeemia 2025

ISBN 978-9916-4-3020-0

Trükikoda: LibrixPrint

SISUKORD

7	EESSÕNA
8	SAATEKS
11	OLÜMPIALIIKUMISE AJALUGU, PÕHITÕED JA MÕISTED
	Juured 11
	Pierre de Coubertin ja nüüdisaegsed olümpiamängud 15
	Olümpism ja olümpiaväärtused 18
	Olümpiasümbol ja -traditsioonid 20
25	AUS MÄNG
29	OLÜMPIAORGANISATSIOONID MEIL JA MUJAL
32	PARALÜMPIAMÄNGUD
36	ERIOOLÜMPIA
37	MURED
42	EESTI JA OLÜMPIAMÄNGUD
48	MEIE OLÜMPIAESIMESI
	Alfred Neuland 48
	Kristjan Palusalu 49
	Ants Antson 50
	Svetlana Tširkova (Lozovaja) 51
	Kelly Sildaru 52
	Lipukandjad 54

56	KOOLIOLÜMPIAMÄNGUD
	Kirjeldus. Eesmärgid ja väärtused 56
	Kooliolümpiamängude ideest tänapäeva 58
	Korraldame ise oma kooli kooliolümpiamängud 59
69	TÖÖLEHED
89	LISAD
	Toimunud olümpiamängud 89
	Eesti soost ja Eesti sportlased – olümpiamedalite võitjad 90
	Maskotid 93
97	SILMARINGI SOOVITUSI

KIIREMINI, KÕRGEMALE, TUGEVAMINI!

Juba aastaid on koolid korraldanud kooliolümpiamänge, mis on aidanud tuua palju liikumis- ja spordirõõmu meie lastele ja noortele. Nii nagu me näeme muutusi olümpiamängude korraldamises, kus on kavasid lisandumas uusi noori kõnetavaid spordialasid, on uuenenud ka meie koolide kehaline kasvatus. Suund on võetud liikumisõpetusele. Käesolev käsiraamat toetab mitmeti liikumisõpetuse uut ainekava, mille valdkondadeks on liikumine ja kultuur, liikumisoskused, kehaline aktiivsus, tervis ja kehalised võimed ning vaimne ja kehaline tasakaal. Kooliolümpiamängud on suurepärane võimalus saada osa olümpiamängude õhustikust, koos kaaslastega tunda rõõmu liikumisest ja sportimisest ning toetada liikumisõpetuse eesmärkide saavutamist.

Käsiraamat pakub esmaseid olümpialiikumise baastadmisi, siit leiab ideid ja praktilisi nõuandeid oma kooliolümpiamängude läbiviimiseks. Kaante vahel olevale lisaks saab täiendavat informatsiooni QR-koodidena talletatud silmaringiviidetest. Viimaste puhul tasub muidugi arvestada, et aja jooksul võib nii mõnegi lingi aadress teiseneda, mistõttu soovitud enam ei leia. Vabandame siinkohal juba ette!

Alati tasub vaadata ka Eesti Olümpiaakadeemia veebilehele <https://olympiaharidus.eu>, kust leiab infot nii kooliolümpiamängude kui ka muude olümpiahariduslike ettevõtmiste kohta.

Suur-suur tänu ja kiitus kõigile eestvedajatele, olgu need siis õpetajad, lapsed või lapsevanemad, kes on korraldanud sadu erakordseid kooliolümpiamänge! Jätkuvat sädet ja õhinat nii teile, kui kõigile uutele alustajatele!

HEA KOOLIOLÜMPIA KORRALDAJA!

Eesti kooliolümpiamängude traditsioon on juba ligi kolmkümmend aastat pakkunud noortele innustavaid spordielamusi ning saavutanud rahvusvahelise tunnustuse. Tänapäevaks kuulub see maailma 20 parima olümpiaharidusprogrammi hulka, mis kinnitab selle kvaliteeti ja mõju.

Eesti kooliolümpiamängude programmi olulisust tõstis esile ka Rahvusvahelise Olümpiakomitee president Thomas Bach oma õnnitluses 2023. aastal 100. aastapäeva tähistanud Eesti Olümpiakomiteele.

Me kõik teame, et olümpiamängud on ajalooliselt olnud enamat kui lihtsalt sport – need sümboliseerivad ühtsust, ausat mängu ja püüdlust täiuslikkuse poole. Sama idee käib ka kooliolümpiamängude kohta, tuues olümpialiku vaimu otse koolikeskkonda.

Kooliolümpiamängud on palju rohkem kui lihtsalt spordivõistlused – need on hariduslikud sündmused, mis ühendavad õpilasi, õpetajaid ja lapsevanemaid, edendades olümpialiikumise põhiväärtusi: ausust, sõprust ja tipptaseme poole püüdlust. Need mängud tugevdavad kogukonnatunnet, soodustavad tervislikke eluviise ning pakuvad noortele inspireerivaid ja arendavaid kogemusi, mis jäävad meelde kogu eluks.

Käesolev käsiraamat on loodud selleks, et aidata õpetajatel, koolijuhtidel ja korraldajatel kavandada ning ellu viia meeldejäävaid ning harivaid kooliolümpiamänge. Siit leiate praktilisi juhiseid, inspiratsiooni ja edulugusid, mis aitavad muuta teie kooliolümpiamängud unustamatuks kogemuseks.

Soovin teile edukat ja innustavat kooliolümpiamängude korraldamist!

NEINAR SELI

Eesti Olümpiaakadeemia
president

HEA OLÜMPIAPERE!

Sport ei ole pelgalt füüsiline tegevus, vaid olulise tähendusega ühiskondlik nähtus, mis mõjutab inimesi tervikuna – ka vaimselt ja sotsiaalselt. Sportlaste toode ei ole tulemus, vaid nende tulemuste suhe oma rahva ja poolehoidjatega. Sport on ainus valdkond, millel on võime esile kutsuda positiivseid emotsioone ja ühendada erinevaid ühiskonnagruppe. Sport on kui sotsiaalne ja kultuuriline liim, mis aitab tugevdada üksteise mõistmist sõltumata inimeste vanusest või sotsiaalsest päritolust. See kõik võib toimuda väga lühikese aja hetkel ja määravaks võib saada üks täpne torge, kaugele kandunud heide, tabav vise või väravasse lennutatud pall.

Teisalt on spordist saanud oluline globaalne majandusharu, vastandades mitmed Pierre de Coubertini olümpismi põhimõtted ärihuvidega, mis on hakanud üles kaaluma ausust, õiglust ja eetikat. Rahaline kasu on muutunud oluliseks eesmärgiks, millest tulenevalt on sagenenud dopingu tarvitamine, eetikareeglite eiramine ja kokkuleppemängud. Sportlasi ohustavad kõrge töökoormus, pikad võistlusperioodid ja vaimne läbipõlemine, mis kokkuvõttes võivad kahjustada tervist ja elukvaliteeti.

Head õpetajad! Kanname üheskoos edasi Pierre de Coubertini olümpismi põhimõtteid ja seisame selle eest, et sport oleks vahendiks isikliku ja sotsiaalse arengu saavutamiseks. Kasutame sporti tõhusa haridusliku tööriistana, mis õpetab meeskonnatööd, distsipliini, vastutust ja pingetaluvust. Sport esindab väärtusi nagu ausus, õiglus ja vastutustunne. Teeme nii, et sport jääb ka tulevikus positiivse mõju kandjaks ühiskonnas!

GERD KANTER

Olümpiavõitja ja olümpiapronks kettaheites,
Eesti Olümpiakomitee asepresident

HAAPSALU LINNA ALGKOOLI KOOLIOOLÜMPIAMÄNGUDE TULE TEEKOND

OLÜMPIALIIKUMISE AJALUGU. PÕHITÕED JA MÕISTED

JUURED

OLÜMPIA. Nüüdisaegsete olümpiamängude juured peituvad Kreekas, Peloponnesose poolsaarel asuvas pühapaigas nimega Olümpia.

Antiikne Olümpia asus Alpheiose jõe ja selle lisajõe Kladeose poolt moodustatud rohelises orus. Pühamu suurepärase geograafilise asukoha tõttu nimetas luuletaja Pindaros Antiik-Olümpiat „kõige ilusamaks“ paigaks Kreekas. Olümpia Zeusi templis asus ka skulptor Pheidiasel loodud 13 meetri kõrgune kullast ja elevandiluust valmistatud Zeusi kuju, mis oli üks seitsmest maailmaimest.

Just seal said ammustel aegadel alguse vanade kreeklaste peajumal Zeusile pühendatud mängud, mida peeti religioossete pidustuste osana ning mida nende toimumispaiga järgi hakati kutsuma olümpiamängudeks.

MUISTSED SÜNNILOOD. Olümpiamängude traditsiooni tekke kohta on olemas palju müüte, mõned neist seostavad peajumalat Zeusi ennast mängude loomisega. Müüdi järgi toimus nimelt titaanide ja jumalate maailmavalitsemise nimel peetud sõja otsustav maadlusmatš Kronose ja tema poja Zeusi vahel just Olümpias. Pärast oma võitu tähistas Zeus nii seda kui maailma kuldse ajastu algust võistlusmängude sisseseadmisega, mis pidid hakkama toimuma Olümpias iga nelja aasta tagant.

OLÜMPIA. SISSEPÄÄS STAADIONILE

Teise legendi järgi oli mängude alustajaks kangelane Pelops, kes tähistas nii oma abielu kuningas Oinomaose tütre Hippodameiaga. Oinomaos ei soovinud tütre abiellumist ja kuulutas, et annab Hippodameia kaasaks vaid sellele, kes teda kaarikusõidus võidab. Paljud käisid ebaõnnestunult proovimas, kuni Pelopsil see õnnestus ja temast sai Hippodameia abikaasa ning kogu Peloponnesose valitseja (ka kogu poolsaart hakati tema nime järgi kutsuma). Pelopsi ja Oinomaose müütilist kaarikusõiduvõistlust peetakse olümpiamängude kaarikusõidu alguseks ning seda kujutasid marmorkujud Zeusi templi idapoolsel tünpanonil.

Kolmas lugu räägib, et olümpiamängude loojaks oli tuntud pooljumal, Zeusi ja Alkmene kangelasest poeg Herakles, 12 vägiteo toimepanija. Herakles korraldanud Olümpias jooksuvõistlused, tähistamaks oma viiendat vägitegu – kuningas Augeiase tallide puhastamist.

OLÜMPIAMÄNGUDE AJALOOLINE TAUST. 884 eKr sõlmisid Elise kuningas Iphitos, Sparta kuningas Lykurgos ja Pisa kuningas Kleosthenes Delfi oraakli nõuandel lepingu jumalatele pühendatud mängude korraldamiseks. Nad kuulutasid Olümpia pühaks paigaks ja määrasid ränga karistuse neile, kes relvastatult üle Olümpia piiride astuvad. Kõik lepinguosalised pidid mängude ajal kinni pidama pühast rahust *ekeheiriast*, et sportlased ja pealtvaatajad saaksid ohutult saabuda Olümpia pühale territooriumile.

Esimesed säilinud tõendid olümpiamängude võitjatest pärinevad aastast 776 eKr. Sellest aastast algas ka vanade kreeklaste ajaarvamine olümpiaadides – nelja-aastastes tsüklites olümpiamängude vahel. Esimestel meile tuntud antiikmängudel oli kavas vaid üks ala – staadionijooks (distanti pikkus 192,27 meetrit), mille võitis Elisest pärit kikk Koroibos.

OLÜMPIAMÄNGUDE ARENG. Aja jooksul hakkas religioosne osatähtsus olümpiamängude juures järjest vähem olulisemaks muutuma ning sportliku poole tähendus tõusis, kuniks olümpiamängudest sai ülekreekaline spordi- ja kultuurisündmus. Seal võistlesid atleedid (kreeka päritolu vabad mehed) kogu kreekakeelsest maailmast. Naised,

orjad, kurjategijad ja välismaalased ei tohtinud võistelda, naistel polnud lubatud ka mängu pealt vaadata.

Atleedid rändasid erinevaist Kreekamaa paigust kohale vähemalt 30 päeva enne mängude algust, et kohtunike silme all ühiselt treenida. Treeningpaikadena olid kasutuses staadion, palestra (maadlusväljak), gümnaasium (treeningruum, „koht, kus treeniti alasti“) ja hipodroom. Kohtunikud otsustasid, kes on mängudel võistlemiseks kõlbulikud.

ANTIIKOLÜMPIAMÄNGUDE KAVA. Avapäeval võistlusi ei toimunud, peeti vaid pidulikke rituaale ja ohvritalitusi. Võistlejad ja kohtunikud andsid piduliku vande tegutseda ausalt.

Teisel päeval toimusid võistlused noortele, kes proovisid jõudu jooksus, maadluses, viievõistluses (staadionijooks, kettaheide, kaugushüpe, odavise ja maadlus), rusikavõitluses ja hiljem ka pankraationis (segu rusikavõitlusest ja maadlusest).

Kolmandal päeval heitlesid mehed jooksualadel, kusjuures alustati pikamaajooksuga (*dolichos*), seejärel peeti staadionijooks (*stadion*) ning lõpuks kahe staadioni pikkune jooks (*diaulos*). Samal päeval võisteldi ka maadluses (*pale*), rusikavõitluses (*pyx*) ja vabavõitluses (*pankraation*). Toimus ka relvis- ehk kilbijooks (*hoplitodromos*) – kahe staadioni pikkune jooks, mida võistlejad alustasid kiivri, põlvekaitsmete, kilbi ja odaga. Jooksu ajal võis kõik relvad ära visata, ainult kilpi tuli lõpuni käes hoida.

KAUGUSHÜPPAJA

Neljandal päeval võistlesid mehed hobuste võiduajamises (*tethrippon*), kus võitjaks tuli kaariku omanik ning viievõistluses (*pentatlon*).

Viiendal päeval toimus lõputseremoonia koos autasustamise ning pidusöögiga. Olümpiavõitjaid autasustati õlipuuokstest pärjaga. Antiikolümpiamängudel autasustati ainult esikoha võitjaid – selleks oli lihtne parg metsiku oliivipuu okstest, mida oli lõigatud kuldse käepidemega noaga. Vanad kreeklased uskusid, et püha puu elujõud kandus selle oksa kaudu saajani.

KOKKUVÕTTEKS. Antiik-Olümpia saavutas kogu olümpiamängude ajal suure kuulsuse ja seda peeti „hellenismi nabaks“ ning antiikmaailma tähtsaimaks vaimseks, sportlikuks ja kunstiliseks keskuseks. Olümpiamängude ajaks kogunes Antiik-Olümpiasse erinevatest linnriikidest ehk polistest ligi 40 000 pealtvaatajat, mis oli tolle aja kohta märkimisväärne arv.

Viimased antiikolümpiamängud korraldati teadaolevalt aastal 393. Seejärel lõpetas nende toimumise ristiusu saamine Vana-Rooma impeeriumi üldtunnustatud usuks, millega kaasnes kõigi nn paganlike pidustuste (sh olümpiamängude) keelustamine.

1169 aasta jooksul 293 korral toimuda jõudnud olümpiamängud andsid maailmale 4237 olümpiavõitjat, neist on tänapäevani säilinud ligikaudu tuhande atleedi nimi ja päritolu.

Ristiusu võidukäigu järel kadus elu Olümpia orust. Aastatel 522 ja 551 tabasid sealset piirkonda kaks suurt maavärinat, mis muutsid iidse pühapaiga rusuhunnikuks, lisaks jäid hooletusse ka Olümpiat naabruses asunud jõgede vete eest kaitsnud tammid. Nii mattuski muistsete kreeklaste kultusepaik aja jooksul lihtsalt liiva alla.

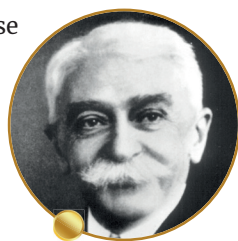
PIERRE DE COUBERTIN JA NÜÜDISAEGSED OLÜMPIAMÄNGUD

PIKK TEE TAGASI. Pärast antiikolümpiamängude hääbumist läks rohkem kui 1200 aastat enne kui hakati mõtteid taoliste mängude elustamisest mõlgutama. Teadaolevalt esimene katse pärast antiikaega olümpiamängude nime kandnud pidustused korraldada pärineb 17. sajandi Inglismaalt. Hiljem jõuti kohalike olümpiamängude pidamiseni veel mitmel pool maailmas. Teistest olulisemateks kujunesid rahvuslikud olümpiamängud Kreekas ja Inglismaal.

Kreekas toimusid aastail 1859, 1870, 1875, 1888 ja 1889 olümpiamängud, mida nende esimese korraldaja, jõuka filantroobi Evangelos Zappase nime järgi on tihti nimetatud ka Zappase mängudeks.

Inglismaal algatas olümpiamängude toimumise haritlane William Penny Brookes (1809–1895), kes pidas oma kodukandis Much Wenlockis kohalikke olümpiamänge alates 1850. aastast. Kreeklaste tegudest innustunud Brookes jõudis ka rahvusvaheliste olümpiamängude korraldamise ideeni. Selle mõtte pärandas ta entusiastlikule prantslasele Pierre de Coubertinile, kes külastas inglise olümpiaisa Much Wenlockis 1890. aastal.

Prantsuse pedagoog ja ajaloolane Pierre de Coubertin (1863–1937) on ajalukku läinud nüüdisaegsete olümpiamängude algatajana. Aristokraatlikust perest pärit Coubertin sai hea hariduse ja innustus juba noorena Prantsusmaal kehalise kasvatus arendamise ideedest. Ta leidis, et Prantsuse koolid annavad küll hea akadeemilise hariduse, kuid ei arenda noori kehaliselt. Coubertin soovitas võtta eeskuju Inglismaalt, ennekõike aga Rugby koolist, kus oli tema arvates taas tärganud muistsete kreeklaste idee keha ja vaimu koosarendamisest. Coubertin väärtustas sporti kui vahendit iseloomu arendamiseks, sotsiaalseks muutuseks ja kultuuridevaheliseks austuseks.

PIERRE DE
COUBERTIN

UNISTUSTE TÄITUMINE. Pierre de Coubertinil oli elus kaks suurt unistust. Esiteks tahtis ta, et tema kodumaa – Prantsusmaa – koolides oleks lastel

ATEENA MARMORSTAADION (PANATHINAIKÓ STAADION) –
ESIMESTE NÜÜDISAEGSETE OLÜMPIAMÄNGUDE PEAAREEN

võimalik tegeleda spordiga aktiivsemalt ja rohkem kui seni. Ta uskus, nagu kreeklased antiikajal, et inimese keha treenimine on sama tähtis kui tarkuse kogumine. Ta oli veendunud, et hästi korraldatud spordivõistlused koolis aitavad õpilastel üksteist paremini tundma õppida ning ka rohkem sõpru saada.

Pierre de Coubertinil oli ka teine unistus. Ta oli kindel, et spordi kaudu saab edendada kõigi maailma rahvaste vahelist sõbralikku koostööd. Oma unistuse elluviimiseks alustas ta suurt kampaaniat uue rahvusvahelise spordisündmuse – olümpiamängude – organiseerimiseks.

1892. aasta 25. novembril esines Coubertin ettekandega Pariisis Sorbonne'i ülikooli aulas pidulikul istungil, kus rõhutas rahvusvaheliste spordikohtumiste vajadust ning palus, et saalisviibijad aitaksid tal „realiseerida [...] suurejooneline ja tulutoov projekt, nimelt olümpiamängude taaselustamine“. See oli esimene kord, mil idee rahvusvaheliste olümpiamängude korraldamisest avalikkuse ette jõudis.

1894. aasta juunis toimus Pariisis Sorbonne'i ülikoolis Coubertini algatusel rahvusvaheline spordikongress, ajalukku läinud kui I olümpia-kongress, ja seal võeti vastu mitu ajaloolist otsust. Kahtlemata olulisim oli otsus hakata antiikmängude eeskujul uusi olümpiamänge korraldama.

Need pidid olema rahvusvahelised võistlused, mis toimuvad nüüdisaegade võistlusreeglite järgi. Mängud pidid liikuma linnast linna ja toimuma nelja-aastase intervalliga. Esimeste mängude toimumispaigaks valiti Ateena. Kongressil otsustati luua Rahvusvaheline Olümpiakomitee (ROK), asutamiskuupäevaks sai 23. juuni 1894 ja esimeseks presidendiks kreeklane Demetrios Vikelas (1835–1908). Pierre de Coubertinist sai olümpiaorganisatsiooni peasekretär. Alates 1948. aastast tähistatakse 23. juunil rahvusvaheliselt olümpiapäeva. Kuna Eestis jääks see võidupüha ja jaanipäeva varju, siis on olümpiapäeva peetud siin veidi erinevatel aegadel. Viimasel ajal koos Eesti Rahvusringhäälingu võistlussarja TV10 olümpiastarti finaaletapiga.

ROKi asutamise järel oli Pierre de Coubertin selle peasekretär (1894–1896), president (1896–1925) ja aupresident (1925–1937). Coubertin on küll maetud Šveitsi Lausanne'i, kuid tema süda puhkab Kreekas muistses Olümpias.

Esimesel olümpiakongressil sõnastatud ideedest kasvasid välja olümpiamänge raamiva filosoofia – olümpismi – põhimõtted.

OLÜMPIAPÄEVA PINGUTUS. FOTO: ARGO INGVER, EOK

OLÜMPISM JA OLÜMPIAVÄÄRTUSED

Olümpism on usk sellesse, et ilus ja õilis on üle inetust ja alatust, et aus mäng on üle pettusest ja salakavalusest, et inimese vaimne ja kehaline täius on see harmoonia, mis väärib ülimalt lugupidamist.

– Jüri Tuulik, kirjanik

OLÜMPISM on elufilosoofia, mis ülendab ja ühendab keha, tahte ja vaimu omadused tasakaalustatud tervikuks. Seostades sporti kultuuri ja haridusega, püüdleb olümpism sellise eluviisi poole, mis põhineb jõupingutustes leitud rõõmul, heade eeskujude kasvatuslikel väärtustel, sotsiaalsel vastutusel ja üleüldiste eetiliste põhimõtete austamisel.

Olümpismi põhiväärtusteks on eneseületus, austus ja sõprus. Neid väärtusi tõstetakse esile nii kõikidel olümpiamängudel kui ka noorte olümpiamängudel. Nende väärtuste järgimist oma käitumises oodatakse igapäevast, kes olümpiaperre kuulub.

Olümpiaväärtused loovad aluse, millele olümpialiikumine rajab oma tegevuse spordi, kultuuri ja hariduse edendamiseks, et ehitada paremat maailma.

FOTO: EOK

ENESEÜLETUS. Eneseületus seisneb endast parima andmises, seda nii spordiväljakul kui ka tööelus. Tähtis pole mitte võitmine, vaid osalemine ja seeläbi arenemine ning keha, tahte ja vaimu ühtsus.

*Me oleme see, mida me korduvalt teeme.
Täiuslikkus ei ole seega mitte tegu, vaid harjumus.*

– Aristoteles, Vana-Kreeka filosoof

*Mida sa ka ei teeks või mille tegemisest ka ei unistaks, hakka peale!
Julguses peituvad võim ja võlujõud ja vaimusuurus!*

– Johann Wolfgang von Goethe, saksa kirjanik

Eneseületuse poole püüdlemine tähendab igäihe jaoks oma võimete piiride kompamist ning paremaks saamise püüdu. See põhimõte kehtib kõigis eluvaldkondades. Eneseületus on suhtumine – anda endast parim.

AUSTUS. Austus väljendub mitmel erineval moel, hõlmates austust enda, reeglite, vastaste, keskkonna (säätva arengu), avalikkuse jm vastu. Seega viitab austus ka ausale mängule, mida iga sportlane peab spordis järgima, samuti dopingu vältimisele.

Tõeliselt edukad sportlased ei näita välja ainult võidurõõmu, vaid ka väärikust – austust enese ja teiste suhtes, olles võistlusolukorras noor-tele eeskujuks ning inspireerides kõiki olümpialiikumises osalejaid.

SÕPRUS. Sõprus julgustab meid nägema sporti kui vahendit inimestevahelise mõistmise saavutamiseks kõikjal maailmas. Spordis peitub sünnipärane jõud sõprussuhete loomiseks.

Olümpiamängud innustavad ületama poliitilisi, majanduslikke, soolisi, rassilisi või usulisi erinevusi ning sõlmima sõprussuhteid mitte ainult oma võistkonnakaaslastega, vaid ka kaasvõistlejatega.

FOTO: FIVB.ORG

EESTI DELEGATSIOON PEKINGI TALIOOLÜMPIAMÄNGUDE AVATSEREMOONIAL.
FOTO: KARLI SAUL, EOK

OLÜMPIASÜMBOL JA -TRADITSIOONID

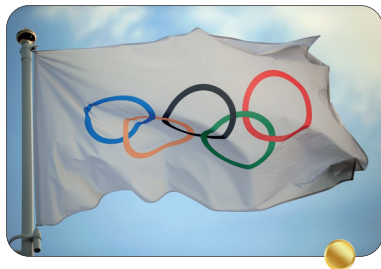
Olümpialiikumise toimimise ning olümpiamängude pühitsemise tingimused raamib kokku **OLÜMPIAHARTA** – Rahvusvahelise Olümpiakomitee poolt vastu võetud põhialuste, reeglite ja ametlike selgituste kogum. Olümpiaharta põhialused määratles Pierre de Coubertin ja kinnitas I olümpiakongress 1894. aastal Pariisis. Harta käib ajaga kaasas ja seda täiendatakse pidevalt.

Omanäolised **TSEREMOONIAD** ja rituaalid on olümpiamängude lahutamatu osa, mis eristavad neid kõikidest teistest rahvusvahelistest spordivõistlustest. Olümpiamängude ava- ja lõputseremooniad toimuvad alati olümpialinnas kindlate protseduurireeglite alusel. Ava- ja lõputseremooniad koos seal pakutava muusika, laulude, tantsude ja tulevärgiga kutsuvad inimesi mängu korraldava maa kultuuriga tutvuma.

Olulisemate **AVATSEREMOONIA** traditsioonide hulka kuulub sportlas-delegatsioonide sissemars, mis toimub tähestikulises järjekorras, kuid seda alustab alati olümpiamängude sünnimaa Kreeka delegatsioon ning selle lõpetab korraldajamaa esindus. Olümpiamängud kuulutab avatuks võõrustava maa riigipea, lõppenuks aga ROKi president. Olümpialipu heiskamisele, olümpiatule süütamisele järgnevad olümpiatootuste andmised ja kultuuriprogramm.

OLÜMPIASÜMBOL koosneb viiest omavahel põimunud rõngast (olümpia-rõngast), mida kasutatakse kas ühe- või viievärvilisena. Rõngaste värvid ülal (vasakult) on sinine, must ja punane ning all (vasakult) kollane ja roheline. Kollane rõngas ühendab sinist ja musta ning roheline musta ja punast rõngast. Kogu kujund on korrapärane trapets, mis sümboliseerib viie maailmajao liitu. Olümpiasümboli mõtte esitas Pierre de Coubertin 1913. aastal.

OLÜMPIALIPUL on valge ilma ääristuseta põhi, mille keskel asub viievärviline olümpiasümbol. Olümpialipp kiideti heaks 1914. aasta juunis Pariisis kogunenud VI olümpia-kongressil ja esmakordselt levis see olümpiamängudel 1920. aastal Antwerpenis. Kuuest värvusest (kaasa arvatud olümpialipu valge põhi) kuulub vähemalt üks kõigi maade rahvus(riigi)lipu värvuste hulka.

OLÜMPIALIPP. FOTO: IOC MEDIA

OLÜMPIAHÜMNI muusika autoriks on Kreeka helilooja Spyros Samaras, originaalsõnad pärinevad Kreeka poeedilt Kostas Palamaselt. Esimaskordselt kasutati olümpiahümni 1896. aasta Ateena mängudel, ent ametlikuks olümpiahümniks kinnitati see alles ROKi 55. istungjärgul 1958. aastal Roomas.

OLÜMPIAHÜMN

*Kreeka keelest eestindanud
Hardi Tiidus*

Sa surematu iidse aja vaim,
tõetunde isa, vaimuilu hea,
nüüd ilmu, kiirga oma valgust meil'
siin pinnal, selle taeval all,
kus nähti sinu kustumatut tulekeelt.
Sa anna elu mängudele ja neid hingesta!
Ja võitjatele kingi nährbumatud pärjad –
nad kõigist parimad.
Sa sünnita me rinnas raudsed südamed!
Ja õnnista me välju, mägesid ja merd
nüüd hiigelsuure templiga,
kus kõik maailma rahvad sind kummardavad –
oo surematu iidse aja vaim!

2024. AASTA PARIISI OLÜMPIAMÄNGUDE TULE SÜÜTAMINE OLÜMPIAS.
FOTO: IOC MEDIA

OLÜMPIATULI süüdatakse päikesekiirte abil Olümpias. Sealt liigub see erilise rahu ja sõpruse sõnumit edastava teatejooksuga tõrvikutest kantuna olümpialinna, kus põleb kogu mängude kestel, tavapäraselt olümpiastaadionil. Esimest korda põles olümpiatuli 1928. aastal Amsterdamis mängudel, Olümpias süüdati tuli esmakordselt 1936. aasta Berliini mängude eel.

OLÜMPIATÖÖTUS on sümboolne tagatis, mis peab üleval hoidma olümpiamängude sportlikku vaimu. Töötuse annavad sportlaste, treenerite ja kohtunike esindajad olümpiamängude avatseremoonial. Sportlaste olümpiatöötuse andmine on olnud olümpiamängude avatseremoonia osa alates 1920. aasta Antwerpeni mängudest. Sportlaste töötuse algse teksti koostas Pierre de Coubertin ning seda on aja jooksul vastavalt spordivõistluste muutuvale olemusele uuendatud (näiteks lubavad sportlased töötuses 2000. aastast alates mitte kasutada dopingut).

Sportlasvanne anti esimest korda 1920. aasta Antwerpeni mängudel, kohtunike vanne lisandus 1972 Münchenis ja treenerite oma 2012 Londonis.

SPORTLASTE, KOHTUNIKE JA TREENERITE VANNE

Kõikide sportlaste nimel, kõikide kohtunike nimel, kõikide treenerite nimel lubame nendest olümpiamängudest osa võtta, austades ja järgides reegleid ning ausa mängu, kaasamise ja võrdsuse põhimõtteid. Oleme üheskoos solidaarsed ja pühendume spordile ilma dopinguta, ilma petmiseta, ilma igasuguse diskrimineerimiseta. Teeme seda oma meeskondade auks, austades olümpismi põhimõtteid ja selleks, et muuta maailm spordi kaudu paremaks.

OLÜMPIADEVIIS on ladinakeelne *citius, altius, fortius* (eesti keeles *kiiremini, kõrgemale, tugevamini*). See sõnum kutsub olümpialiikumises osalejaid eneseületamise poole püüdlema ja endast parimat andma. Deviisi mõtles 1891. aastal välja Pierre de Coubertini vaimulikust sõber Henri Didon.

ORISSAARE GÜMNAASIUMI KOM

AUS MÄNG

AUS MÄNG on olümpiaideaal ja spordieetika keskne mõiste, mis hõlmab eneses ausust, austust meeskonnakaaslaste ja konkurentide vastu ning kehtestatud võistlusreeglitest kinnipidamist. Ilma ausa mängu põhimõtte järgimiseta ei ole sport enam täisväärtuslik võimalus sportlaste eneseteostuseks, omavaheliseks suhtlemiseks ega ka elukvaliteedi parandamiseks. Ausa mängu peamine demonstreerija on võistleja. Ennekõike tähendab see, et võistluses osaleja peab vankumatult kinni kirjapandud reeglitest, austab võistkonnakaaslast, kaasvõistlejaid, treenereid ja sporti kui sellist.

Termin *aus mäng* (*fair play*) hakkas ajalooliselt formeeruma Inglismaal 19. sajandil. Aristokraatidest inglise spordidžentelmenid, kes sportisid tõepoolest vaid lõbu pärast ja kes võidu nimel suurt ei pingutanud, pidasid ausat mängu oluliseks. Neile oli tähtis mängust osa võtta, üles näidates vahvust ja ülal hoides võistkonnavaimu. Kaotus polnud hirmus, seni kuni platsil oli võisteldud täiega ja endast antud parim. Spordi arenedes, saavutusspordi olulisuse kasvades ja eduvajaduse üha olulisemaks muutudes on arusaam ausa mängu piiridest muutunud, ent asja olemus jääb samaks.

Spordis toimunud muutused on tekitanud olukorra, kus ausa mängu ideede tutvustamine on muutunud äärmiselt oluliseks. Sport on elukutse ja kasumi teenimise vahend. Kasumi tootmise surve jagab spordi telealadeks ja mittetelealadeks, toimub võitlus publiku pärast. Teenitava raha hulk üha kasvab – ja just seesugune edu otsimise sund on näiteks dopinguprobleemi suurim põhjus. Kõik eelõeldu läheb vastuollu ausa mängu printsiibiga. Seega on spordi põhiväärtuste tutvustamine äärmiselt oluline. Tuleb mõista, et eliitspordi väärtushinnangute ülekandmine kogu spordile ei ole võimalik. Kõik sportlased ei ole miljonärid ega tee

EUGENIO MONTI BOBIKELK
VÕISTLUSRAJAL

sporti raha pärast. Kõik ei taotle „võitu iga hinna eest“, uskudes, et tippu jõuab vaid dopinguga.

Tippспортlaste eeskuju on määrav noorsportlaste arengule, tipp saab noori mõjutada isikliku eeskujuga ning ka kõikvõimalikes sotsiaalmeedia kanalites. Lapsevanemad (ja õpetajad, kes tegelevad lastega nende kujunemiseas) saavad lapsi varakult õigete põhimõtete juurde suunata.

Rahvusvaheliselt tegelevad ausa mängu ideede populariseerimisega mitmed organisatsioonid. 1963. asutati **RAHVUSVAHELINE AUSA MÄNGU KOMITEE**, mis annab ka

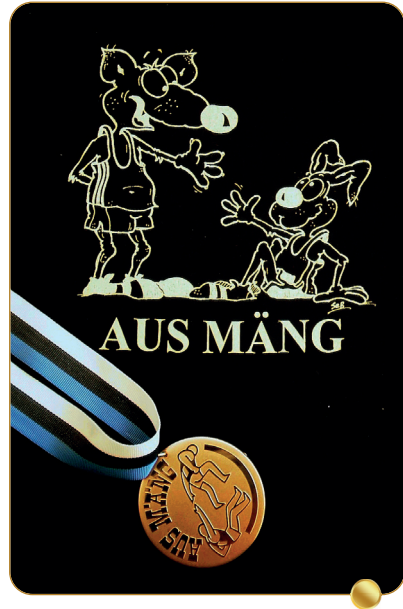
välja iga-aastaseid ausa mängu auhindu. Esimesena pälvis tunnustuse (Pierre de Coubertini nimeline auhind) 1964. aastal Itaalia bobsõitja Eugenio Monti. Itaalia parimaid bobsõitjaid Monti osales oma kahebobil Innsbrucki mängudel 1964. aastal, lootes seal võita. Tema suurim konkurent oli inglase Tony Nash. Enne viimast sõitu oli kõik veel lahtine, kuid siis selgus ootamatult, et Nash ei pääse rajale, kuna tema kelgu jalas oli murdunud. Monti võttis oma kelgult jalase maha ja saatis selle Nashile, kes saavutaski parima aja ja võitis kulla. Monti aga sai ausa mängu auhinna. Oma olümpiakulla sai ta neljabobil 1968. aasta mängudel Grenoble'is.

1972. aastast antakse välja elutöö ausa mängu auhinda (Jean Borotra nimeline), 1994. aastast ausa mängu propageerimise ja edendamise auhinda (Willi Daume nimeline) ja 2012. aastast noorte auhinda (Jacques Rogge nimeline).

EUROOPA AUSA MÄNGU LIIKUMINE sai alguse 1994. aastal. Alates 1995. aastast korraldatakse aasta-assambleesid ja võetakse vastu asjakohaseid deklaratsioone. Antakse välja oma trükiseid ja ausa mängu auhindu, samuti osaletakse Euroopa noorte olümpiapäevade korraldamisel.

Eesti ei ole rahvusvahelistes ausa mängu ettevõtmistes aktiivselt osalenud. See aga ei tähenda, et ausale ja võrdsetele võimalustele põhinevale sporditegevusele siinmail tähelepanu ei oleks pööratud. Kõige otsesemalt on ausa mäng üheks **EESTI ANTIDOPINGU JA SPORDIEETIKA SIHTASUTUSE (EADSE)**

tegevusvaldkonnaks. Aastast 2023 annab EADSE välja ka ausa spordi eeskuju auhinda. Selle pälvib inimene, kes on aidanud edendada diskrimineerimisvaba, eetilist ja puhast sporti. Auhinna esimeseks laureaadiks kuulutati Eesti Võimlemisliidu peasekretär Natalja Inno.

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA AUSA
MÄNGU KONKURSI MEDAL

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA kutsus 1997. aastal ellu noortele suunatud **AUSA MÄNGU PROJEKTI**, eesmärgiga edendada ausat mängu ja vastastikust respekti noortespordis. Esimese auhinna laureaat oli Vastseliina suusataja Markus Puusepp, kes läbis Haanja maratoni noortesõidul rajakohutuniku vea tõttu lühema distantssi ning võitis. Markus teatas eksitusest kohtunikele ning võit anti sõidu tegelikule parimale. Konkurss on püsivalt aktiivne ning ettepanekuid kellegi tunnustamiseks saab olümpiaakadeemiale esitada jooksvalt.

Aastatel 2000–2008 andis spordiselts Kalev välja **PAUL KERESSE NIMELIST AUSA MÄNGU AUHINDA** eriliste saavutuste ja erilise panuse eest ausa mängu kaitsmisel ja edendamisel spordis.

2017. aastal tähistati Eestis Olümpiakomitee eestvedamisel esimest korda rahvusvahelist **VALGE KAARDI PÄEVA**. See ei ole küll otseselt ausat mängu propageeriv aktsioon, vaid läbi spordi ja sportlaste ühiskonna üldisematele valupunktidele või püsiväärtuste meelde tuletamisele suunatud ettevõtmine. Nii on kutsutud märkama koolikiusamist, väärkohtlemist (ka spordis), tänama oma perekondi jne. Valge kaardi päeva tähistatakse igal aastal 6. aprillil (aastal 1896 algasid sel päeval esimesed nüüdisaegsed olümpiamängud) ja siis astub spordirahvas sotsiaalmeedias vastava teemaviitega üles.

**AUS MÄNG ON KÄITUMISVIIS,
MIS PÕHINEB ENESEST LUGUPIDAMISEL
JA MIS HÖLMAB:**

- ausust, otsekohesust ning enesekontrolli ja väärikat hoiakut,
 - ka siis, kui teised ei mängi ausalt
- lugupidamist meeskonnakaaslaste suhtes
- lugupidamist vastase vastu nii võidu kui kaotuse korral
 - lugupidamist kohtuniku vastu

OLÜMPIAORGANISATSIOONID

MEIL JA MUJAL

Olümpialiikumise kõrgeimaks võimuks on **RAHVUSVAHELINE OLÜMPIA-KOMITEE (ROK)**, mille peakorter asub Šveitsis Lausanne'i linnas. ROK suunab ja koordineerib olümpiamängude korraldamist ning olümpia-alast spordi-, kultuuri- ja haridustegevust. ROKi liikmeteks on sporti panustanud mõjukad üksikisikud, kes tegutsevad ROKi esindajatena oma asukohariikides ega esinda riikide valitsusi. ROKile kuuluvad kõik õigused olümpiasümbolite, -lipu, -deviisi ja -hümni kasutamisel. ROK asutati 23. juunil 1894. aastal Pariisis. Eesti sai ROKilt riigina tunnustuse 1920. aastal, kui saadi osalemiskutse Antwerpeni olümpiamängudele.

Lisaks olümpiamängudele koordineerib ROK ka **NOORTE OLÜMPIAMÄNGUDE** (15 kuni 18-aastased sportlased) korraldamist. Tähtsal kohal on seal lisaks võistlustele mitmesugused haridus- ja kultuuriüritused, mis innustavad noori sportlasi olümpiaväärtusi järgima. Esimesed noorte olümpiamängud toimusid 2010. aasta suvel Singapuris, kaks aastat hiljem said Innsbruckis teoks esimesed noorte taliolümpiamängud.

RAHVUSVAHELISE OLÜMPIAKOMITEE PRESIDENDID

1894–1896	Demetrios Vikelas (Kreeka)
1896–1925	Pierre de Coubertin (Prantsusmaa)
1925–1942	Henri de Baillet-Latour (Belgia)
1942–1952	Johannes Sigfrid Edström (Rootsi, 1942–1946 kt)
1952–1972	Avery Brundage (USA)
1972–1980	Michael Morris (lord Killanin) (Iirimaa)
1980–2001	Juan Antonio Samaranch (Hispaania)
2001–2013	Jacques Rogge (Belgia)
2013–2025	Thomas Bach (Saksamaa)
2025–	Kirsty Coventry (Zimbabwe)

KIRSTY COVENTRY. FOTO: IOC MEDIA

EESTI OLÜMPIAKOMITEE (EOK) on avalikes huvides ja heategevuslikel eesmärkidel tegutsev Eesti spordi katusorganisatsioon, mille liikmeteks on spordialaliidud, spordiühendused, maakondlikud spordiliidud ning olümpiaharta alusel valitud füüsilised isikud.

EOK korraldab olümpialiikumise igapäevaelu Eestis, tagades sportlaste ettevalmistuse olümpiamängudeks ning Eesti koondise osalemise suve- ja taliolümpiamängudel, Euroopa Mängudel ja noorte olümpia-võistlustel. EOK vastutab Eesti spordisüsteemi juhtimise, tippspordi arendamise ning järelkasvu koolitamise eest.

EOK loomine otsustati Eesti I spordikongressil Tallinnas 30. novembril 1919. aastal, selle ametlik asutamine toimus 1923. aastal. Eesti liitmise järel NSV Liiduga 1940. aastal katkes EOK tegevus ligi 50 aastaks. EOK taasmoodustati 14. jaanuaril 1989 Tallinnas toimunud Eesti olümpiaspordi konverentsil. EOK sekretariaat töötab Tallinnas.

EESTI OLÜMPIAKOMITEE JUHID

1924–1931	Friedrich Akel (esimees)
1931–1940	Johan Laidoner (esimees)
1989–1997	Arnold Green (president)
1997–2001	Tiit Nuudi (president)
2001–2012	Mart Siimann (president)
2012–2016	Neinar Seli (president)
2016–2024	Urmas Sõõrumaa (president)
2024–	Kersti Kaljulaid (president)

KERSTI KALJULAI. FOTO: HENDRIK OSULA, EOK

RAHVUSVAHELINE OLÜMPIAAKADEEMIA (ROA) tegeleb olümpismi ja olümpialiikumise akadeemilise käsitlemise, uurimise ja tutvustamisega. Selle eesmärgi täitmiseks korraldab ROA erinevaid üritusi, millest tähtsamad on noortesessioonid ning seminarid olümpialiikumisega seotud organisatsioonidele. Otsuse ROA loomiseks langetas ROK 1949. aastal, selle tegelik asutamine toimus aga 1961. aastal. ROA keskus asub Kreekas Olümpias.

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA (EOA) missiooniks on olümpiahariduse edendamine Eestis, tehes seda peamiselt olümpismi väärtuste tutvustamise ja erinevate olümpiaharidusprojektide teostamise kaudu. EOA suurim ja tuntuim projekt on alates 2004. aastast korraldatav ja maailma tunnustatute olümpiaharidusprojektide hulka kuuluv Eesti kooliolümpiamängude sari, mis on tänaseks ühendanud sadu koole ja kümneid tuhandeid õpilasi.

EOA tegevus ongi eelkõige suunatud lastele ja noortele, kuid selle lahutamatu osa on ka akadeemilise diskussiooni algatamine olümpialiikumise olulistest küsimustes.

EOA on asutatud 1989. aastal Tartus ja seal on ka tema keskus. Juriidiliselt tegutseti kuni 2009. aastani EOK juures, sealt alates ollakse aga mittetulundusühing ning 2010. aastast ka iseseisev EOK liige.

EOA on tihedad koostöösidemed ROAga, Euroopa Olümpiaakadeemiaga ja Rahvusvahelise Pierre de Coubertini Komiteega.

ATKO-MEEME VIRU

EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA JUHID

1989–2001	Atko-Meeme Viru
2001–2005	Vahur Ööpik
2005–	Neinar Seli

EUROOPA OLÜMPIAKOMITEED (EOC) on 1968. aastal asutatud Euroopa rahvuslike olümpiakomiteede katusorgan, mis on oma eesmärgiks seadnud olümpiaväärtuste levitamisele ning spordi ja tervislike eluviiside propageerimise kogu Euroopas. EOK on selle liige alates 1991. aastast.

Euroopa Olümpiakomiteede eestvedamisel korraldatakse **EUROOPA NOORTE OLÜMPIAFESTIVALE**, mis on iga kahe aasta tagant toimuv noorsportlastele (14 kuni 18-aastased) mõeldud mitme spordiala üritus. Suvine festival toimus esimest korda Brüsselis 1991. aastal ja talvine 1993. aastal Aostas. Aastatel 1991–1999 kandis üritus nime Euroopa noorte olümpiapäevad.

PARALÜMPIAMÄNGUD

PARALÜMPIAMÄNGUD on rahvusvaheliselt puuetega sportlaste tähtsaimad võistlused. Paralümpiamängudel võisteldakse eri klassides, mis sõltuvad osalejate puute iseloomust. Selline jaotamine tagab kõigile võrdsed võimalused oma sportlike saavutuste võrdlemiseks.

AJALOOST. Puuetega inimeste organiseeritud sportimise ajalugu sai alguse juba enne II maailmasõda, kui loodi esimene teadaolev puuetega inimeste spordiorganisatsioon ja toimusid ka esimesed kurtide ja vaegkuuljate maailmamängud. II maailmasõja järel areng hoogustus, suuresti tänu 1939. aastal Inglismaale põgenenud juudi päritolu Saksa neuroloogile Ludwig Guttmanile (1899–1980), kes asutas Inglismaal Stoke Mandeville'is hooldekodu seljaaju kahjustusega sõjaveteranidele.

Guttman soovis aidata sõjas vigastatud inimestel taas taval ellu sukelduda ja uskus, et sportimine oleks siin abiks. Sport oli tema arvates kasulik füüsilise vormi hoidjana, eelkõige aga pidi tõstma nende inimeste eneseteadvust. 1948. aasta suvel organiseeris Guttman ühel ajal Londoni olümpiamängudega Stoke Mandeville'i hooldekodus esimesed rahvusvahelised ratastoolivõistlused, mis panidki aluse hilisemale paralümpiamängude traditsioonile.

Peagi suutis Guttman oma algatatud võistlused muuta rahvusvaheliselt tunnustatud sündmuseks. Murdepunktiks kujunes 1960. aasta, mil vaid mõned päevad pärast Rooma

LUDWIG GUTTMANN AUTASUSTAMAS
1976. AASTA PARALÜMPIAMÄNGUDEL
AUSTRALIA KERGEJÕUSTIKLAST
ERIC RUSSELLI. FOTO: AUSTRALIAN
PARALYMPIC COMMITTEE/CC BY-SA 3.0/
WIKIMEDIA COMMONS

olümpiamängude lõppu avati Itaalia pealinnas IX Stoke Mandeville'i mängud. Kaheksal spordialal katsus jõudu 400 sportlast 23 riigist. Siit alates hakati mängu sarnaselt olümpiamängudega pidama iga nelja aasta tagant. Püüetega sportlaste oma olümpiamängud olid sisuliselt sündinud! Tagantjärele kinnitatud paralümpiamängude arvustus algabki 1960. aastast. Ametliku nimetuseni 'paralümpiamängud' jõuti siiski alles 1980. aastatel. Sinnamaani kasutati Stoke Mandeville'i mängude kõrval ka mitmeid teisi nimetusi – ratastoolimängud, paralümpiamängude spordimängud, ka paralümpia jne.

Alates 1988. aastast on suvised paralümpiamängud toimunud olümpiamängudega samas linnas ja reeglina samadel võistlusareenidel.

Esimesed talisportlaste paralümpiamängud peeti 1976. aastal Rootsisis Örnsköldsvikis. Alates 1992. aastast toimuvad needki võistlused taliolümpiamängude järgselt samas paigas.

RAHVUSVAHELINE PARALÜMPIAKOMITEE (IPC) on 1989. aastal asutatud paralümpialiikumise ülemaailmne juhtorgan, mis asub Saksamaal Bonn. IPC tegutseb püüetega sportlaste õiguste ja võimaluste edendamise nimel ning on oma asutamisest alates koordineerinud ülemaailmselt paralümpiamängude korraldamist. Enne seda toimusid paralümpiamängud eraalgatuslikult või erinevate riikide ja/või rahvusvaheliste püüetega inimeste spordiorganisatsioonide toel.

Vaatamata paljuski ühistele eesmärkidele ja mitmetele kokkupuutepunktidele, on IPC ja ROK kaks täiesti iseseisvat organisatsiooni, kuid teevad tihedat koostööd, näiteks on tänapäeval omavahelise lepinguga sätestatud, et paralümpiamängud toimuvad olümpiamängude järgselt samas paigas ja samades spordirajatistes.

EESTI PARALÜMPIAKOMITEE (EPK) on Eesti paraspordi katusorganisatsioon, mille peamiseks eesmärgiks on paraspordi edendamine ning paralümpialiikumise tutvustamine Eestis. EPK korraldab Eesti delegatsioonide osalemist paralümpiamängudel ja IPC egiidi all korraldatavatel ülemaailmsetel ja regionaalsetel tiitlivõistlustel.

EPK töötab selle nimel, et tagada puuetega inimestele võrdsed võimalused ning juurdepääs liikumisharrastusele ja sporditegevustele. EPK korraldab erinevaid üritusi, kampaaniaid ja haridusprogramme, et julgustada rohkem inimesi paraspordiga tegelema ning suurendada kogu ühiskonna teadlikkust paraspordi olulisest rollist meie elus.

EPK on asutatud 1991. aastal ja selle peakontor asub Tallinnas. 2009. aastast ollakse EOK liige.

PARALÜMPIA VÕI PARAOLÜMPIA?

Termini *paralümpia* täpne päritolu on teadmata. Puuduvad otsesed tõendid, kes ja millal seda esimest korda kasutas. Tõenäoliselt oli see kombinatsioon sõnadest *parapleegia* (mõlemapoolehalvatus) ja *olümpia*. Ludvig Guttman isegi tõmbas Stoke Mandeville'i mängude ja olümpiamängude vahele selgeid paralleele. Nii näiteks ütles ta 1949.

aastal II Stoke Mandeville'i mängude lõpetamisel, et ühel päeval saavad need parapleegiliste sportlaste omalaadseteks olümpiamängudeks. Sellest omakorda haaras kinni ajakirjandus. 1950. aastate keskpaiku jõudsid ka meditsiinalas-
tesse artiklitesse väljendid „Stoke Mandeville paraolümpiamängud“ ja „parapleegilised olümpiamängud“.

Päris ametlikult on termin *paralümpiamängud* kasutuses 1988. aastast. Selleks ajaks oli mängude sisu algsega võrreldes tunduvalt laienenud, seljaajuvigastusega sportlaste kõrvale oli lisandunud hulgaliselt muude puuetega atleete. Nii on tänapäevane seletus

EESTI LÄBI AEGADE EDUKAIM
PARALÜMPIALANE ON UJUJA
MARGE KÕRKJAS, KES AASTATEL
1992-2004 VÕITIS KOKKU SEITSE
MEDALIT, NEIST KAKS KULDSET.
FOTO: TUK

ISTEVÕRKPALL. FOTO: TARMO TOMSON

terminile järgnev: sõna *para* on kreeka päritolu ja tähendab 'kõrval- või juuresolemist'. Seega on paralümpiamängud sündmus, mis toimub kõrvuti olümpiamängudega (ja täiendab neid).

Miks aga paralümpia, mitte paraolümpia? Algselt olid kasutusel mõlemad variandid, kuid ajapikku on eelistus kandunud esimesele. Morfoloogiliselt on asja seletatud selliselt, et kuna tegemist on suland-sõnaga, siis tundubki paralümpia parem kui paraolümpia. Pealegi on paljudes keeltes kahe täishääliku olemasolu sõna keskel võõras ja hääldamine raske.

Pragmaatiline põhjus paralümpia eelistamiseks on mitte minna vastuollu Rahvusvahelise Olümpiakomiteega, kes sõna *olümpia* kasutusõigust rangelt haldab. On viiteid, et ROK palus 1992. aasta Barcelona paralümpiamängude korraldajatel eemaldada o-täht hispaania- (*paraolímpicos*) ja katalaani keelsetest (*paraolímpics*) materjalidest.

Eestis on olukord olnud veidi teistsugune. 1991. aastal asutatud Eesti Paraolümpiakomitee nimes oli o-täht kindlalt sees ja see näitas kätte ka üldise keelekasutuse suuna. Et eesti keelele on liitsõnad väga omased, siis sobitus paraolümpia hästi ka kõigi muude para-alguliste liitsõnadega. Keeleteadlaste sõnul on kaks kirjakuju siiski andnud läbi aastate alust korduvatele keelenõuküsimustele, kord on soovitud tuge o-ga, kord o-ta variandile. 2017. aastal muutis Eesti Paraolümpiakomitee oma nimetuse Eesti Paralümpiakomiteeks ja 2024. aasta suvel võeti vastu otsus, et edaspidi ei kasutata enam koos eesliitega *para* sõna *olümpia* ning kasutusel on terminid *paralümpia*, *paralümpiamängud*, *paralümpia-lane*, *paralümpialiikumine* jne.

ERIOLÜMPIA

Füüsiliste puuetega sportlaste kõrval toimuvad rahvusvahelised suurvõistlused ka intellektipuuetega inimestele. 1968. aastal asutatud **SPECIAL OLYMPICS (ERIOLÜMPIA)** on maailma suurim spordiorganisatsioon intellektipuudega inimestele. Eesti on selle liige 1989. aastast. Täna sel päeval koordineerib ja juhib Eestis eriolümpia tegevusi 2010. aastal loodud **ERIOLÜMPIA EESTI ÜHENDUS**, mille eesmärgiks on aidata kaasa intellekti- ja liitpuuetega inimeste kehakultuuri- ja sporditegevuse edendamisele ning seeläbi võimaldada neil olla ühiskonnale kasulikud ning täisväärtuslikud liikmed. 2015. aastast kuulutakse EOK liikmete hulka.

Eriolümpia Eesti Ühendus koordineerib Eesti sportlaste osavõttu rahvusvahelistest spordiüritustest, sh Eriolümpia talvistest ja suvistest maailmamängudest. Eriolümpia Eesti Ühenduse peakontor asub Tartus.

Esimesed **ERIOLÜMPIA MAAILMAMÄNGUD** toimusid 1968. aastal Chicagos. 1975. aastast toimuvad suvised ja talvised (esimest korda 1977) maailmamängud vaheldumisi kahe aasta tagant nelja-aastaste tsüklitena. Erinevalt paralümpiamängudest ei korraldata Eriolümpia maailmamänge olümpiamängudega samal aastal ega samas linnas. Küll aga on kas varem või hiljem mõnda olümpialinna jõutud. Nii toimusid 2023. aastal suvemängud näiteks Berliinis ja 2025. aastal talimängud Torinos.

MURED

SPORDI KOMMERTSIALISEERUMINE. Kommertsialiseerumine (ehk ärihuvidele ja kasusaamisele allutamine) on tänapäeva spordis iseenesestmõistetav, kuid paljud näevad selles ohtu spordi põhiväärtustele, vabale vaimule ja sportimisest rõõmu tundmisele. Tippsport on muutunud osaks meelelahutustööstusest, mis aga on suunatud selgelt kasumi teenimisele. Kogu suur sport keerleb raha ümber – tänapäeva spordimaastikul jäävad ellu need spordialad, mis suudavad end muuta atraktiivseks televisioonile, põnevaks publikule.

Rahateema muutus eriti aktuaalseks pärast Juan Antonio Samaranchi valimist Rahvusvahelise Olümpiakomitee presidendiks 1980. aastal. Rahvusvaheline Olümpiakomitee muutus Samaranchi juhtimisel jõukaks ja autoriteetseks organisatsiooniks, käivitatud kommertsprogrammid osutusid igati edukaks. Alustati olümpia sponsorprogrammidega, kuid suurt kasumit tõi ka teleõiguste müük.

Samaranchi ametisse asumise aeg oli olümpialiikumise raske hetk: 1976. aasta Montreali mängud olid jätnud korraldajad miljardi dollariga kahjumisse, Moskva olümpiamängud olid jäänud boikoti küüsi ning ka ROKi majanduslik seis ei olnud kiita.

Tehtud muudatused aitasid organisatsioonil püsima jääda, kuid kriitikute arvates on kommertslikkus sidunud olümpialiikumise majanduse ohjade külge.

OLÜMPIAMÄNGUDE PAISUMINE. 1996. aastal ületas suveolümpiamängudest osavõtivate sportlaste arv esmakordselt 10 000 piiri. Sealt alates on osalejate arvu püütud ohjes hoida. 2016. aastal Rio de Janeiro ja 2021. aastal Tokyos tõusis sportlaste arv siiski üle 11 000. On selge, et sellise mastaabiga ürituse korraldamine nõuab suurt hulka raha, tekitab logistilist peamurdmist ja keskkonnaprobleeme. 2008. aasta suveolümpiamängude korraldamine Pekingis läks maksma 44 miljardit dollarit, 2014. aasta talimängud Sotšis aga koguni 51 miljardit! Need on küll äärmuslikud näited riikidest, kes enese võimsuse demonstreerimiseks on valmis ulmelisi summasid kulutama, kuid ka 10-miljardilise eelarvega (näiteks 8,2 miljardit Pariisis 2024) mängude korraldamine

ANNECY 2018. AASTA TALIMÄNGUDE KORRALDAJAKS KANDIDEERIMISE VASTANE MEELEAVALDUS.
FOTO: CC BY-SA 2.0/WIKIMEDIA COMMONS

on jõukohane vähestele. Selle valguses pole imestada, et 21. sajandil saadavad olümpialinnadeks kandideerimist mängude vastaste protestid, mida üha rohkem ka rahvas toetab. Mitmed linnad (Viin, Oslo jt) on elanike vastuseisu tõttu olnud sunnitud loobuma olümpialinnaks kandideerimise mõttest. See kõik muudab olümpialinnade valiku väga ahtaks ja keeruliseks ning teeb olukorra ahvatlevaks mittedemokraatlikele või totalitaarrežiimidele.

DOPING. Dopingukasutamine on tänapäeva tippspordi suurimaid probleeme. Dopingutarvitamine

läheb vastuollu olümpia-aatega – see on ausa mängu reeglite rikumine, lisaks on paljud tarvitavad ained tervisele kahjulikud.

Termin *dope* arvatakse pärinevat Lõuna-Aafrikast, kus see tähendas lihtsat alkohoolset jooki, mida kasutati stimulantina tseremoniaalsete tantsude juures. Inglise keele seletavas sõnaraamatus esines mõiste *doping* esimest korda juba 1879. aastal.

Mis on doping? Doping on äärmiselt lai mõiste. Aegade jooksul on seda erinevalt selgitada püütud. 1967. aastal defineeris Euroopa Nõukogu dopingu järgmiselt: „Doping on manipulatsioon terve indiviidi organismiga, või selle indiviidi poolt ükskõik millisel viisil kasutatav aine, mis ei ole organismis, või füsioloogiline substants manustatuna ebatavalises koguses või ebatavalisel viisil, kindla eesmärgiga kunstlikult või ebaausalt mõjutada esinemistulemust nende indiviidide puhul, kes osalevad võistlusspordis.“

Kuna kaasajal on dopingu täpne defineerimine keeruline, loetakse üldkasutatavamaks ja lihtsaimaks ROKi poolt esitatud definitsiooni: „Doping on Rahvusvahelise Olümpiakomitee Meditsiinikomisjoni poolt kehtestatud dopinguvastaste nimekirja kuuluvate ainete ja meetodite kasutamine.“

Dopingu ajaloost kõneledes tuleb nentida, et sportliku saavutusvõime kunstlik edendamine või säärase võimaluste otsimine on olnud levinud kogu spordiajaloo vältel. Antiik-Kreekas otsiti näiteks abi mitmesugustest seeneleotistest ja muudest taimsetest vahenditest. Vanas Roomas peeti ergutiks toorest metslooma liha. Antiloobilaha pidi tõstma kiirust, metskitseliha hüppevõimet, tiigriliha ja lõvisüdame söömine ning härjavere joomine andnud juurde aga lihasjõudu.

Uuesti tõusis mitmesuguste ergutite tarbimine päevakorrale 19. sajandil, taastärnanud spordielu arenedes. Esimene nõ dopingulugu olümpiamängudelt pärineb 1904. aastast St Louisist, kus maratoni jooksu võitja Thomas Hicks kasutas distantisi lõpuosas tempo hoidmiseks brändi ja strühniini segu, seades nii oma tervise tõsisesse ohtu.

1963. aastal anti välja esimene dopinguvastaste nimekiri ja moodustati vastav erikomitee. 1967. aastal moodustas ROK oma meditsiinikomisjoni ja juba 1968. aasta Grenoble'i talimängudel toimus esimene dopingukontroll. 1999. aastal moodustati eraldiseisev organisatsioon **WADA** (*World Anti-Doping Agency* ehk Ülemaailmne Antidoping Agentuur).

Keelatud võtetega patustajaid on olnud üle maailma, kuid suurim (ja peaaegu hoomamatu) riiklikult korraldatud süsteem on paljastatud Venemaal, mistõttu pole sealsed sportlased üldse või oma

1988. AASTAL KANADA SPINTERI BEN JOHNSONI (PAREMAL) ÜMBERPUHKENUD DOPINGUSKANDAAL AITAS TUBLISTI KAASA DOPINGUVASTASE VÕITLUSE TÕHUSTUMISELE

lipu all saanud olümpiamängudel võistelda 2018., kergejõustiklased aga juba 2016. aastast.

Eestigi pole dopinguskandaalidest pääsenud. Enim on ühiskonda vapustanud 2010. aastatel murdmaasuusatamises toimunu.

SÕJAD. POLIITIKA. BOIKOTID. Kokku kolmel aastal on olümpiamängud sõdade tõttu pidamata jäänud. I maailmasõja tõttu jäid pidamata 1916. aasta olümpiamängud, II maailmasõja tõttu aga nii 1940. kui ka 1944. aasta suve- ja taliolümpiamängud.

Poliitilised tõmbetuuled on olümpialiikumist saatnud aga algusaegadest peale. Totalitaarriigid on kasutanud edu tippspordis võimalusena demonstreerida oma tugevust nii maailma kui ka oma kodanike silmis.

Möödunud sajandi teisel poolel saatsid olümpiamänge korduvad boikotid. Esimene tegelik boikott toimus 1956. aasta Melbourne'i mängude vastu, mil erinevatel põhjustel loobus osalemast seitse riiki. Egiptus, Iraak ja Liibanon protestisid Iisraeli invasiooni vastu Suesi kanalil; Holland ja Hiina RV protestisid Taivani osalemise vastu; Hispaania ja Šveits aga Nõukogude Liidu vägede sissetungi vastu

1980. AASTA MOSKVA OLÜMPIAMÄNGUDE KAUNI FASSAADI TAGA KÄIS PINGELINE POLIITILINE HEITLUS

Ungaris. 1976. aasta mängu saatis varjuna peamiselt Aafrika riikide juhitud boikott, mille põhjustas Uus-Meremaa osalemine olümpiamängudel. Uus-Meremaa pälvis aafriklaste pahameele, kui nende ragbimeeskond viibis võistlusreisil Lõuna-Aafrikas (see oli tollal aga apartheidi soosimise pärast olümpialiikumisest eemalolev riik). 1980. aasta Moskva olümpiamänge varjutas suur boikott, mille põhjustas NSV Liidu invasioon Afganistani. Kõigi aegade suurimast olümpia-boikotist võttis osa ligi 50 riiki. Idabloki riikide vastuboikotis 1984. aasta Los Angelese mängudele osales omakorda ligi 20 riiki.

Kui pärast külma sõja lõppu 1980. aastate lõpus tundus, et olümpialiikumine võib poliitika pingest vabaneda, siis tegelikult olid värskemad tuuled ajutised. 8. augustil 2008, Pekingi suveolümpiamängude avapäeval, alustas Venemaa sõjalist rünnakut Gruusia vastu. 2014. aasta veebruaris, peaaegu samaaegselt Sotši taliolümpiamängudega, tungisid eraldusmärkideta Venemaa eriväed Ukrainasse Krimmi poolsaarele ja okupeerisid selle. 2022. aasta veebruaris, veidi rohkem kui kolm ööpäeva pärast Pekingi taliolümpiamängude lõpetamist, tungis Venemaa kallale Ukrainale. Venemaa ja tema ustav liitlane Valgevene kuulutati agressorriikideks ning jäeti sisuliselt eemale 2024. aasta olümpiamängudest. Samas kõlab maailmas agressoreid toetavaid hääli ning see pingestab olümpialiikumist veelgi, erinevatelt pooltelt on kostnud ka boikotiüleskutseid.

TERRORISM. Tänapäeval on kõik suured spordivõistlused võimalikud terrorirünnakute märklauad – vähe on maailmas sündmusi, mis veelgi suuremal määral avalikkuse tähelepanu pälvivad (ja suurt tähelepanu terroristid oma nõudmistele vajavad).

Olümpiaajaloo suurim terroritragöödia toimus 1972. aasta Müncheni mängudel. Palestiina terroristid tungisid öösel olümpiakülla ja võtsid pantvangi osa Iisraeli delegatsioonist. Pantvangid lubati vabastada, kui võimud vabastavad omakorda 200 palestiinlast Iisraeli vanglast. Nõudmist ei täidetud, toimunud pantvangide vabastamise operatsiooni käigus hukkusid aga kõik pantvangid ja terroristid. Olümpiamängud katkesid 34 tunniks, kuid jätkusid siis taas. Iisraeli ja ka mõne teise riigi sportlased lahkusid mängudelt enne lõppu.

EESTI JA OLÜMPIAMÄNGUD

ALGUSAJAD. Tänapäeva Eesti alale jõudis nüüdisaegne sport 19. sajandil baltisakslaste eestvedamisel. Kehalise kasvatuse sihipärane arendamine eestlaste hulgas algas 1870. aastatel, kui võimlemine (turnimine) lülitati rahvakoolide õppeprogrammidesse. 1879. aastal ilmus Juhan Kurriku sulest „Turnimise raamat“, mida peetakse eestikeelse spordi-kirjanduse esikteoseks.

Esimene (algul mitteametlik) eesti spordiselts oli raskejõustiku-entusiast Gustav Boesbergi 1888. aastal rajatud Tallinna raskejõustikuring. Seal harjutanud tõstjatest-maadlejatest sirgus meie spordimeeste esimene suur põlvkond. Tuntuim neist oli mitmekülgne professionaalne jõumees Georg Lurich, kellel oli hiljem suuri teeneid spordi populariseerimisel eesti rahva hulgas.

SKULPTUUR „DIAGORASE TRIUMF“
OLÜMPIAS

Esimene teadaolev eestikeelne viide olümpiamängudele on 1860. aastal ilmunud Vändra pastori Carl Eduard Körberi teoses „Mailma aiaraamat“ (Maaailma ajaraamat). Sõna *olümpia* Körber küll ei maini, ta kasutab mängude kirjeldamisel väljendeid *Kreekamaa suur pidupäev* ja *röömmäng*. Pikemalt on ta kirjeldanud üht antiikolümpiamängude kuulsamat legendi olümpiavõitjast Diagorasest (Körberil *vana isa* ja *vanake*), kes suri oma olümpiavõitjateks tulnud poegade õul.

Detailsemalt räägib olümpiamängudest (Olimpia mängu-pühadest) Carl Robert Jakobson oma 1876. aastal ilmunud „Kooli Lugemise Raamatu“ kolmandas jaos.

KLEIN JA ASIKAINEN STOCKHOLMIS MAADLUSMATIL.

FOTO: ERM FK 3051:23500, EESTI RAHVA MUUSEUM

ESIMESED EESTLASED OLÜMPIAMÄNGUDEL. Kuigi esimestel nüüdisaegsetel olümpiamängudel Ateenas aastal 1896 viibis ka eestlane – USA sõudevõistkonna liige Herman Lerchenbaum, siis olümpiaristseid ta siiski ei saanud, sest tugeva tuule tõttu jäid merele planeeritud sõudevõistlused pidamata.

Esimesed tegelikult olümpial sportinud eesti mehed (naiste sporti toona Eestis peaaegu et polnudki ja maailmaski tehti alles esimesi samme) jõudsid mängudele Stockholmis 1912, küll Venemaa delegatsiooni koosseisus. Parimaks osutus neist keskkaalus võistelnud kreeka-rooma maadleja Martin Klein, kes võitles end hõbemedalile. Toonane võistlussüsteem oli karm ning maadelda tuli palju. Seitsmendaks maadlusvooruks oli selge, et Klein on medalil. Loosi tahtel tuli vastamisi minna soomlase Alfred Asikaineniga, et selgitada kuldmedalimatšiks vastane rootslasele Claes Johanssonile. Klein saigi Asikainenist jagu, kuid heitlus (enamuses kuuma päikese käes olümpiastaadionil) kestis rekordiliselt kaua – 11 tundi 40 minutit! Hõbe oli käes, kuid finaalsiks Martin Kleinil enam jõudu ei jätkunud. Kleini ja Asikaineni heitlus on aga tänaseni Guinnessi rekordite raamatus kirjas.

Hästi võistles sõudevõistlustel ühepaadil osalenud Peterburi Sõudeklubi mees Hugo Maksimilian Kuusik, kellel õnnestus välja murda poolfinaali. Paraku tabas teda enne poolfinaali õnnetus – keegi konkurentidest rammis soojendusel Kuusiku paati. Korraldajad andsid küll uue paadi, kuid see oli meie mehele ikka võõras ning üldarvestuses tuli leppida kolmanda koha jagamisega. Medalit Kuusik ei saanud, sest sõudevõistlustel olid need ette nähtud vaid kahele paremale ehk finalistidele. Toona sõideti mees mehe vastu ja poolfinaalides kaotajatele jäi kirja kolmas koht, kuid mitte medal. ROKi andmebaasides on Kuusik aga medalivõitjana kirjas.

Et Stockholmi purjetamisvõistlustel kuulus 10 m jahiklassis kolmanda koha võitnud purjeka Gallia II meeskonda ka Tartu Ülikooli arstiharidusega Ernst Konrad Otto Brasche, selgus alles mõned aastad tagasi. Täna teadmiste järgi osales 1912. aasta mängudel 13 Eesti päritolu sportlast.

OLÜMPIAKOMITEE ASUTAMINE. Olümpiakomitee asutamine otsustati Eesti spordi organiseerumise sünnipäeval – 30. novembril 1919. aastal, kui Tallinna raekojas toimunud esimesel spordikongressil pandi paika raamistik, millele iseseisva riigi spordisüsteem järgnevatel aastatel kasvama hakkas. Kongressil tehtust võiks välja tuua otsused asutada keskorganisatsioon – Eesti Spordi Liit, aga ka Olympia mängude komitee loomine ja 1920. aasta Antwerpeni olümpiamängudele pürgimine. Olümpiakomitee töö paraku esimesel korral ei käivitunud, kuid spordiliidu koordineerimisel Antwerpenisse jõuti. Sportlasi oli kohal 14 ja meie olümpiadebüüt kujunes edukaks: võideti üks kuld- (tõstja Alfred Neuland) ja kaks hõbemedalit (maratonijooksja Jüri Lossman ning tõstja Alfred Schmidt, hilisemalt Ain Sillak). Riikide mitteametlikus pingereas tõusis Eesti koguni 14. kohale!

EOK tegelik asutamine toimus alles kolme aasta pärast. Komitee põhikiri kinnitati Tallinna-Haapsalu rahukogus 8. detsembril 1923. Järgmise aasta alul määrati kindlaks EOK liikmed ja 1924. aasta mais valiti EOK esimeseks esimeheks riigivanem Friedrich Karl Akel. 1928. aastal valis ROK Akeli oma liikmeks. Tema taandumise järel 1932. aastal ei olnud Eestil ROKis mõnd aega oma esindajat, kuni 1936. aastal valiti

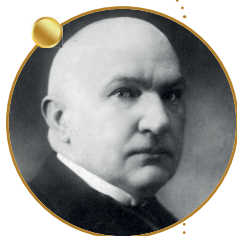
teise eestlasena ROKi liikmeks suurärimees Joakim Puhk, kes seisis selles nimekirjas kuni hukkamiseni Kirovi vangilaagris Nõukogude Liidus 1942. aasta septembris.

1930. aastate lõpuks kujunes Eestis välja tõsiselt võetav spordi-süsteem. Edukad oldi nii olümpiamängudel kui teistel tiitlivõistlustel. Olümpiamängudele suudeti lähendada suuri delegatsioone (v.a Los Angeles 1932), esimeste naistena jõudsid olümpiale iluuisutaja Helene Michelson ja mäesuusataja Karin Peckert-Forsman 1936. aastal.

Kokku võitis Eesti riik perioodil 1920–1936 olümpiamängudel kuus kuld-, kuus hõbe- ja üheksa pronksmedalit.

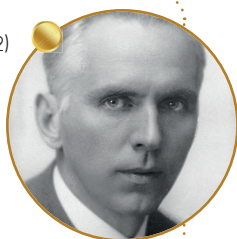
FRIEDRICH KARL AKEL (1871–1941)

Esimene ROKi eestlasest liige Friedrich Karl Akel oli Tartu Ülikooli haridusega silmaarst. 1897. aastal lõpetas ta ülikooli ja praktiseeris seejärel mõnd aega välismaal. 1902. aastal asus ta elama Tallinnasse, kus avas erasilmakliiniku. Aastatel 1907–1908 oli ta Tallinna Jalgrattasõitjate Seltsi Kalev esimees. Eesti iseseisvumise järel osales Akel aktiivselt poliitikas, olles korduvalt välisministri ametis ja tegev diplomaadina välismaal. 1924. aastal oli Friedrich Akel riigivanema kohustes. ROKi liige aastatel 1928–1932.

JOAKIM PUHK (1888–1942)

Teine ja seni viimane eestlasest ROKi liige Joakim Puhk oli edukas ärimees, kaubamaja ja suurveski J. Puhk ja Pojad asutajaid ja omanikke ning masinaehitusvabriku Ilmarine direktor, lisaks ka Eesti Kaubandus-tööstuskoja esimees ja riigi majandus-nõukogu liige. Joakim Puhk oli tuntud aktiivse sporditoetajana. ROKi liige aastatel 1936–1942.

NÕUKOGUDE AEG PÄRAST II MAAILMASÕDA. Sõja lõppedes oli Eesti spordielu segi paisatud. Paljud sportlased hukkusid sõjas, paljud langesid repressioonide ohvriks, paljud põgenesid nõukogude võimu eest kodumaalt. 1948. aasta olümpiamängudest jäid eestlased hoopis eemale, ehkki mitmed siit lahkunud sportlased olid Londonis võistlemiseks valmis. Paraku puudus neil uute elukohariikide kodakondsus. 1952. aastast alates, kui NSV Liit olümpiamängudel osalema hakkas, pääsesid eestlased taas spordi suurareenile, küll mitte oma lipu all. Uue kodakondsuse saanuna jõuti olümpiatele ka Rootsi, Saksamaa, Austraalia jt riikide värvides.

JOHANNES KOTKAS.
FOTO: ESM F 314:580/B
4158, EESTI SPORDI- JA
OLÜMPIAMUUSEUM SA

1952. aasta Helsingi mängudel saabus maadleja Johannes Kotkase tähetund, tema võit raskekaalus oli kindel. Kotkas võinuks sama saavutusega hakkama saada ka 1948. ja 1956. aastal, paraku ei pääsenud ta rohkem võistlema, ehkki varumehena Melbourne'i mängudel viibis.

1980. aastal toimusid olümpiamängud Moskvas ning olümpiaregatt Tallinnas. See tekitas kahetisi tundeid. Ühelt poolt tuli olümpiahõng meile koju kätte ning Tallinnasse lisandus hulgaliselt uusi ja uhkeid rajatisi, teisalt aga peeti ju olümpiavõistlusi okupeeritud territooriumil.

Aastatel 1952–1988 võitsid eestlased ning Eesti sportlased NSV Liidu koondises olümpiamängudel 36 medalit: 13 kulda, 12 hõbedat, 11 pronksi. Seejuures on arvestatud eraldi igat medalit, mis meie sportlaste kaela riputatud, kaasa arvatud pallimängijate ja purjetajate võidud. Just korvpallurid olidki sellal ühed edukamad olümpiaatleedid, võites kokku kaheksa medalit. Ühe medali, hõbedat 1956. aastal Melbourne'is, saavutas Rootsi koondisse kuulunud maadleja Edvin Vesterby. Esimene talimängude medal toodi Eestisse 1964. aasta Innsbrucki mängudel, kui kiiruisutaja Ants Antson jäi võitmatuks 1500 meetri distantsil.

TAASISEISESVUNUD EESTI. 1980. aastate teisel poolel algas Eestis rahvusliku eneseteadvuse tõus, mis ei jätnud puudutamata ka spordielu. 1988. aasta sügisel, pärast Souli olümpiamänge, hõigati välja esialgu utoopilisena tundunud soov – Eesti võiks järgmistel mängudel osaleda iseseisva võistkonnaga.

14. jaanuaril 1989 Tallinnas toimunud Eesti olümpiaspordi konverentsil taastati Eesti Olümpiakomitee tegevus. Eesti iseseisvuse taastamine 1991. aastal viis Eesti lõplikult tagasi rahvusvahelise olümpiapere täieõiguslikuks liikmeks. Eesti sai olümpiamängudel taas oma lipu all osaleda!

Saadud võimalused üritati maksimaalselt ära kasutada. Kui enne 1992. aastat oli talimängudel käinud kõigest 14 eestlast või Eesti sportlast, siis Albertville'i lähetati neid koguni 20. Järgnevalt on medaleid võidetud nii suve- kui talimängudel. Väga edukad olid 2000. aastatel murdmaasuusatajad, võites kokku seitse olümpiamedalit. Suur õnnestumine oli ka 2021. aasta naiskondlik kuldmedal epeevehklemises. Need mängud Tokyos olid erilised seetõttu, et toimusid ülemaailmse koroonapandeemia tõttu planeeritust aasta hiljem ning ilma publikuta. 2022. aastal võitis Pekingi talimängudel pronksmedali freestyle-suusataja Kelly Sildaru, kellest sai esimene 21. sajandil sündinud Eesti olümpiamedalivõitja.

Kokku on Eesti riik perioodil 1992–2024 olümpiamängudel võitnud kaheksa kuld-, viis hõbe- ja kümme pronksmedalit.

EESTI EPEENAISKOND – TOKYO OLÜMPIAVÕITJADI FOTO: KARLI SAUL, EOK

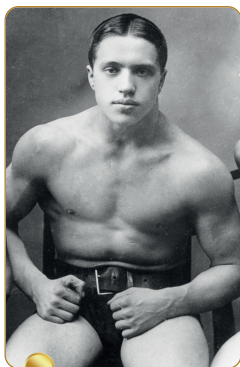
MEIE OLÜMPIAESIMESI

ESIMENE OLÜMPIAVÕITJA

ALFRED NEULAND (1895–1966)

OLÜMPIAVÕITJA JA OLÜMPIAMÄNGUDE HÖBEMEDALIVÕITJA,

MAAILMAMEISTER NING MAAILMAREKORDITE PÜSTITAJA TÖSTMISES

ALFRED NEULAND.
FOTO: ESM F 178.2/
B 1191, EESTI SPORDI- JA
OLÜMPIAMUUSEUM SA

Peagi pärast Alfredi sündi 1895. aastal kolis nende pere Riiga. Nõnda mööduski tulevase olümpiavõitja ning tema kahe venna lapsepõlv ning kooliaastad Riias. Viimase asjaolu tõttu on aeg-ajalt lätlased Neulandi sõbralikult „oma meheks“ või siis „läti olümpiavõitjaks Neilandsiks“ nimetanud. Kuigi perekonna majanduslik olukord oli üsna vilets ning vanematel laste jaoks aega vähe, ei kasvanud nad ometi kõveriti. Poisid, ka nõrga tervisega Alfred, tahtsid saada suurteks ja tugevateks. Suvel veedeti omapäi aega jõe ääres, ujuti ning sõideti jalgrattaga. Kuskilt leitud vana tõstekang

innustas salaja aga tõstmist harjutama. Kõige innukam oli Alfred, kelle tulemused aina paranesid. Koolikaaslaste soovitusel sattus ta peagi spordiseltsi „Marss“. Ootamatu edu saabus 1911. aastal, kui 15-aastane noor jõumees Riia esivõistlustel kergekaalus kõigile tuule alla tegi. 1914. aastal Riias toimunud II Venemaa olümpiaadil oli Neuland juba kindel võitja.

Tugeva tagasilöögi Neulandi sportlaskarjäärile andsid I maailmasõda ning sellele järgnenud keerulised sündmused Venemaal ning Eestis. Maailmasõjas osales Alfred Neuland Kaukaasia rinnetel, Eesti Vabadussõjas aga soomusauto „Wahur“ komandörina. Ometi ei jäänud hingelt spordimees olümpiamängudest eemale, kui võimalus sinna minna avanes. Neuland ei soovinud aga mitte niisama osaleda, vaid kindlasti võita ning olümpiavõidu ta ka sai! Juhtus see 28. augustil 1920.

Võistles ta tõstmise kergekaalus ning tema ülekaal oli mäekõrgune. Eesti riigi esimene olümpiavõit oli sündinud! Oma tulemusega oleks ta olnud medalimees isegi raskekaalus!

Alfred Neulandi saavutusteleht täienes järgnevatel aastatel veelgi. 1922. aastal tuli ta kodustel MM-võistlustel Tallinnas maailmameistriks. 1924. aasta olümpiamängudel Pariisis võitis ta hõbemedali, võttes sellega endale ka meie esimese kahekordse olümpiamedalivõitja au.

ESIMENE KAHEKORDNE OLÜMPIAVÕITJA

KRISTJAN PALUSALU (1908–1987)

KAHEKORDNE OLÜMPIAVÕITJA JA EUROOPA MEISTER MAADLUSES

Läänemaal sündinud Kristjan Palusalu (enne eestistamist kandis nime Trossmann) võib nimetada tõeliseks talendiks, kes tõsisemalt spordi juurde jõudis alles meheas, 21-aastaselt. Mõne aastaga tõusis ta aga Eesti ja Euroopa paremikkku.

1936. aasta Berliini mängudel oli Palusalu võistlemiseks üles antud mõlemas maadlusviisis, nii kreeka-roma kui vabamaadluses. Viimane pidi olema rohkem „soojenduseks“, kuid asjad läksid kohe hästi käima. Palusalu alustas vabamaadluse turniiri seljavõiduga peatse hõbedamehe – tšehhi Klapuchi – üle ning jätkas sama hooga kuni võiduka lõpuni, võttes seega soojendusvõistluselt kohe kuldmedali. Ja kuna tõsiseid oponente ei leidunud talle ka kreeka-roma maadluses, suutiski Palusalu hakkama saada ajaloolise tembuga, tulles esimese eestlasena kahekordseks olümpiavõitjaks! Ühtlasi kordas ta rootslase Ivar Johanssoni poolt neli aastat varem Los Angelese olümpial tehtut, võites ühtedel mängudel kuldmedali mõlemas maadlusviisis. Ainult selle vahega, et kui Johansson saavutas oma võidud erinevates kaalukategooriates, siis Palusalu mõlemad kullad tulid raskekaalus. Hilisemal ajal pole keegi sellise saavutuseni enam jõudnud.

KRISTJAN PALUSALU
BERLIINI OLÜMPIA-
MÄNGUDE PARAAD-
ÜLIKONNAS. FOTO:
ESM F 17:22/A309,
EESTI SPORDI- JA
OLÜMPIAMUUSEUM SA

EESTI AASTA PARI-
MATELE SPORT-
LASTELE KUULUB
KRISTJANI-NIMELINE
AUHINNAKUJU
NING SEDA HAKATI
VÄLJA ANDMA
2003. AASTAL.
PILDIL ON UJUJA
ENELI JEFIMOVA
2024. AASTAL KAHE
KRISTJANI KUJUGA,
ÜKS PARIMA NAIS-
SPORTLASE JA TEINE
PARIMA NOOR-
SPORTLASE OMA.
FOTO: HENDRIK
OSULA, EOK

Palusalu karjäär jätkus 1937. aasta Euroopa meistri tiitliga kreeka-rooma maadluses, kuid sai ootamatu lõpu järgmisel aastal saadud õlavigastuse tõttu.

Iseloomult tagasihoidlik Palusalu maadles Berliinis end Eesti rahva südamesse ja mällu. Temast sündis legende ja lugusid. Isegi nõukogude võim pelgas Palusalu rahvuslikku suurust tema elu lõpuni.

ESIMENE TALIOLÜMPIAVÕITJA

ANTS ANTSON (1938–2015)

OLÜMPIAVÕITJA, EUROOPA MEISTER JA
MAAILMAREKORDITE PÜSTITAJA KIIRUISUTAMISES

Kiiruisutaja Ants Antson on esimene eestlasest taliolümpiamängude võitja. Tegemist on imetlusväärse saavutusega, kuivõrd Antson suutis tippu jõuda alal, mida pärast teda Eestis peaaegu et ei harrastatudki. Isegi Eesti meistri-

võistluste pidamine katkes 1970. aastal rohkem kui 30 aastaks.

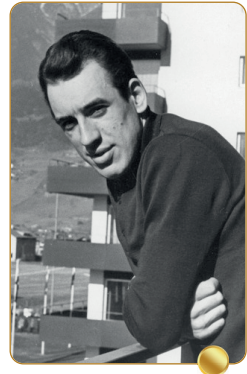
Tulevase olümpiavõitja lapsepõlv oli sportlikust vaimust kantud, suusatamine ja jäähokimäng talvel vaheldusid pallimängude ja kergejõustikuga suvel. Eriti tõsiseks kujunes tema kergejõustikuharrastus, sellelt alalt õnnestus Antsonil võita medaleid koguni Eesti meistrivõistluste tasemel. 17-aastaselt otsustas noormees lõplikult kiiruisutamistreeningute kasuks.

Tõus maailma paremiku algas 1961. aastal, mil ta lõpetas hooaja 1500 meetri distantsil maailma edetabelis seitsmendana. Tulemus tagas pääsu NSV Liidu koondise kandidaatide hulka ning koos sellega paremad treeningtingimused. Tegelik koondisse pääs toimus 1963. aastal, veel aasta hiljem osales ta oma esimestel suurvõistlustel – 1964. aasta EM-võistlustel Oslos. Läbimurre kujunes võimsaks – Antson võttis Euroopa meistritiitli mitmevõistluses. Ladus hooaeg

jätкус olümpiamängudega Innsbruckis. Sealgi suutis ta ajalugu teha, saavutades 6. veebruaril toimunud 1500 meetri distantsil olümpiavõidu! Veel samal hooajal püstitas ta maailmarekordi kiiruisutamise väikeses mitmevõistluses. Hooaja kokkuvõttes nimetati Ants Antson maailma parimaks kiiruisutajaks.

Ants Antson osales ka 1968. aasta Grenoble'i olümpiamängudel, kuid suurema eduta. 1500 meetri distants andis vaid 12.–13. koha jagamise. Tulemus võinuks parem olla, kuid kahjuks kulus sportlase põhienergia sedapuhku väsitavatele katsevõistlustele. Lõpuks ütles kurnatud mees üleliidulistele spordijuhtidele, mida ta sellisest süsteemist arvab ja lõpetas tippsportlase karjääri.

Spordi juurde jäi olümpiavõitja aga edasi – muu hulgas töötas ta Kalevi jalgrattakooli direktorina ning Tallinna kesklinna kultuuri- ja spordi-osakonna juhatajana. Veel kord tõusis ta spordi-maailmas rambivalgusse 1992. aasta talimängudel Albertville'is, taasiseseisvunud Eesti olümpia-debüüdil, kus tema hooleks oli Eesti lipu kandmine mängude avatseremoonial.

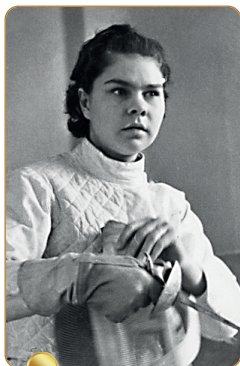
ANTS ANTSON
INNSBRUCKI
OLÜMPIAKÜLAS.
FOTO: ESM F
80576/C3070,
EESTI SPORDI- JA
OLÜMPIA-
MUUSEUM SA

NAISTE SEAS ESIMENE OLÜMPIAVÕITJA JA ESIMENE KAHEKORDNE OLÜMPIAVÕITJA

SVETLANA TŠIRKOVA (LOZOVAJA) (1945)

KAHEKORDNE OLÜMPIAVÕITJA JA KAHEKORDNE MAAILMAMEISTER VEHKLEMISES

Pool aastat pärast II maailmasõda Tšuvassias sündinud Svetlana tuli 4-aastasena koos emaga Eestisse. Tema lapsepõlv oli heitlik. Palju tuli olla omapäi ja ise asjadega hakkama saada. Küllap volis see tulevasele spordisuurusele nii mõnegi vajaliku iseloomuomaduse. Sport kujunes tema koolipõlve lahutamatuks osaks. Harrastanud mitmeid alasid, jõudis Tširkova 1961. aastal vehklemise juurde. See spordiala sobis talle! Mõne aastaga jõudis ta floretis Eesti paremate sekka, andes endast märku

SVETLANA
TŠIRKOVA. FOTO:
ESM F 367:924/A6O79,
EESTI SPORDI- JA
OLÜMPIA-
MUUSEUM SA

ka üleliidulistel võistlustel. Kui 1967. aastal tuli esimene Eesti individuaalne meistritiitel ja aasta hiljem pronksmedal NSV Liidu esivõistlustelt, arvati Tširkova Mexico mängudeks valmistuvate olümpiakandidaatide sekka.

Tširkova tugevus oli võistkonnavõistlus, kus pääsesid maksvusele tema enesekindlus ja hea võistlusnärv. Just sel alal nimetati ta 1968. aastal Mexico olümpiale sõitnud NSV Liidu koondise liikmeks ning tagasi saabus toona oma esimesel rahvusvahelisel võistlusreisil käinud talendikas vehklejanna juba olümpiakullaga. Svetlana Tširkovast sai esimene olümpiavõiduni jõudnud Eesti naissportlane. Kui tänapäeval

oleme harjunud, et Eesti vehklejate eduhetked sünnivad epeerajal, siis meie tiitlivõistluste medalite rida algab floretivehklejaga.

Oma olümpiavõitu suutis Tširkova kaitsta 1972. aastal Münchenis, kuuludes taas NSV Liidu naiskonda. Tõsi, meie sportlasel ei õnnestunud finaalkohtumises rajale pääseda ja nii tal paraku teist olümpiakulda ette näidata ei ole – nimelt jagati ROKi tollaegsete reeglite kohaselt medaleid vaid finaalis vehelnud sportlastele, mistõttu piirdus Tširkova tunnustus sedapuhku üksnes olümpiavõitja tiitli ja diplomiga. Sellegipoolest on ta end Eesti esimese kahekordse naissportlasest olümpiavõitjana meie spordilukku kirjutanud.

ESIMENE 21. SAJANDIL SÜNDINUD OLÜMPIAMEDALIVÕITJA

KELLY SILDARU (2002)

OLÜMPIAMÄNGUDE PRONKSMEDALIVÕITJA,
MAAILMAMEISTER JA KÜMNEKORDNE X-MÄNGUDE
MEDALIVÕITJA FREESTYLE-SUUSATAMISES

1980. aastatel elujõudu koguma hakanud freestyle-suusatamine jõudis ametliku alana olümpiamängude kavas (küngaslaskumine) 1992.

aastal. Eestis suhtus nii mõnigi sellesse pikka aega kui „suuskadel vigurdamisse“. Pealegi olid Eesti murdmaasuusatajad samal ajal liikumas maailma tippu. Rahva suur huvi ja poolehoid kuulus neile.

Olukord muutus, kui murdmaasuusatajate võidud lõppesid ja rahvusvahelisele areenile kerkis 10-aastane(!) Eesti freestyle-suusataja Kelly Sildaru. Juba siis kõneldi temast nii kodu- kui välismaal kui tulevasest tipptegijast. 2014. aasta taliolümpiaast jäi Sildaru vanuse tõttu eemale. Nii noori lihtsalt ei lubatud osalema ja küllap nii mitmedki vanemad sportlased hingasid seetõttu kergendatult. 2018. aasta olümpiamängudeks oli Kelly juba kindel medalisoosik, kahekordne X-mängude võitja pargisõidus ja kahekordne juunioride pargi- ja rennisõidu maailma-meister. Paraku ei jõudnud andekas sportlane ka PyeongChangi, vahele tuli vigastus.

2019. aastal tuli Kelly Sildaru täiskasvanute seas rennisõidu maailma-meistriks. Tee olümpiamedalini jätkus, kuid siis tuli hakata avalikkuse ees lahkama keerulisi suhteid treenerist isaga. Meedia huvi ja surve oli suur, kuid seda ei tinginud enam ainult sportlikud tulemused. Kas sport jääb tahaplaanile? Siiski mitte – 15. veebruaril 2022 võitis Sildaru Pekingi taliolümpiamängudel pronksmedali pargisõidus. Temast sai esimene 21. sajandil sündinud Eesti olümpiamedalivõitja. Esimesed 20. sajandil sündinud Eesti sportlased tõid olümpiamedalid koju 1928. aastal.

Kelly Sildaru esindab kogu olemusega uut sajandit – ta on aval ja vahetu suhtleja, tal on ülisuur jälgijaskond sotsiaalmeedias ning ta on oodatud külaline paljudel (seltskonna) üritustel. 2022. aastal sai temast esimene eestlane, kelle järgi valmis maailma legendaarseim nukk – Barbie, freestyle-suusataja Barbie.

KELLY SILDARU. FOTO: KARLI SAUL, EOK

ESIMESED OLÜMPIAMÄNGUDE AVATSEREMOONIADEL

LIPUKANDJAD

Olümpiamängude avatseremooniad on tänapäeval erilised või lausa omaette sündmused. Tavapäraselt staadionile (2024. aasta Pariisi olümpiamängude avatseremoonia viidi läbi Seine'i jõel) sissemarsivate delegatsioonide ees sammuvaid lipukandjaid võib lugeda sümbolseks esimesteks.

Päris esimeseks Eesti lipukandjaks olümpiamängudel oli Harald Tammer. Juhtus see 14. augustil 1920 Antwerpenis ning Tammeril oli siis vanust 21 aastat 7 kuud ja 5 päeva. Sellega hoidis ta üle sajandi enda käes ka meie noorima lipukandja tiitlit, kuni Kelly Sildaru selle aujärje 4. veebruaril 2022 Pekingi talimängude avamisel 19 aasta 11 kuu ja 18 päeva temalt üle võttis. Võib öelda, et Eesti esimese olümpiamängude lipukandja au langes õigele mehele. Tammerist kujunes II maailmasõja

ESTI DELEGATSIOON SYDNEY OLÜMPIAMÄNGUDE AVAMISEL, LIPPU KANNAB PURJETAJA TÖNU TÖNISTE. FOTO: EOK

eelse Eesti spordielu tõeline suurkuju – meie spordiajakirjanduse teerajaja ja mõjukas ühiskonnategelane. 1920. aasta olümpiamängudel saavutas Tammer kuulitõukes kuuenda koha, 1924. aastal võitis aga tõstmise raskekaalus pronksmedali. Sellist saavutust, jõuda kahel erineval spordialal olümpiamängude esikuuikusse, pole ette näidata ühelgi teisel Eesti sportlasel.

Esimese Eesti naissportlasena sai oma riigi lipu avatseremoonial olümpiastaadionile tuua laskesuusataja Eveli Saue 2006. aastal Torinos. Esimese kahekordse lipukandja au kuulub kettaheitjale Gustav Kalkunile. Tema käes oli lipp 1924. aastal Pariisis ja 1928. aastal Amsterdamis.

Aeg-ajalt avaldatakse läbi olümpiadelegatsiooni lipukandmise austust endisaegsetele spordi suurkujudele. 1992. aastal, kui taasiseseisvunud Eesti rohkem kui 55-aastase vaheaja järel jälle oma lipu all suures olümpiaperes marssis, olid nendeks kiiruisutaja Ants Antson Albertville'is ja kergejõustiklane Heino Lipp Barcelonas. Viimane oli nõukogude süsteemi tõttu jäänud ülekohtuselt eemale 1952. aasta olümpiamängudest Helsingis, kus talle suure tõenäosusega oleks kaela riputatud kümnevõistluse kuldmedal. Heino Lipul oli Barcelona olümpiamängude avatseremooniaks vanust 70 aastat 1 kuu 4 päeva ja sellega on ta konkurentsilt meie vanim lipukandja olümpiamängude avamisel.

LUSTIVERE PÕHIKOOLI KOM. AMFORATE VÄRVIMINE

KOOLIOLÜMPIAMÄNGUD

KIRJELDUS. EESMÄRGID JA VÄÄRTUSED

KOOLIOLÜMPIAMÄNGUD (KOM) on haridusliku suunitlusega innustav ja arendav spordipidu, mis ühendab kogu koolipere. Kooliolümpiamängud aitavad spordivõistluste taga näha peale võidu ka olümpialiikumise põhiväärtusi, milleks on **ENESEÜLETUS**, **AUSTUS** ja **SÕPRUS**.

Eesti Olümpiaakadeemia poolt väljatöötatud kooliolümpiamängude idee kohaselt pole need ainult spordivõistlused, mis on korraldatud olümpialipu all. Kooliolümpiamängude juures on väga suur tähtsus spordivõistlustele eelneval **OLÜMPIAHARIDUSPERIOODIL**, mille käigus saavad lapsed erinevates ainetundides teadmisi olümpialiikumise ideest ja ajaloost, samuti on võimalus neid teadmisi erinevatel konkurssidel rakendada. Loomulikult ei puudu kooliolümpiamängude programmist olümpia-traditsioone järgiv **SPORDIPIDU**, mis on üles ehitatud sarnaselt päris olümpiamängudega.

Kooliolümpiamängude eesmärkideks on olümpiaideede tutvustamine õpilastele ja spordiharrastuse populariseerimine läbi kooli spordielu värvikamaks muutmise.

Kooliolümpiamängud hõlmavad tervikuna mitmekesiseid tegevusi, eesmärgiga spordi juurde tuua kõige erinevamate huvide ja võimetega lapsi, õpetades neid mõistma spordi olemust ja väärtusi, tekitades neis elukestvat huvi spordi ning liikumise vastu.

Oma kooli mängud peaksid tegevust pakkuma kõigile – õpilastele, õpetajatele, koolitöötajatele, lastevanematele ja miks mitte kogukonnale üldisemalt. Kooliolümpiamängudel peavad end hästi tundma kõik õpilased, mitte ainult kooli tublimad sportlased.

Ülesehituselt on kooliolümpiamängud nagu päris olümpiamängud, mis aitavad kaasa olümpiaväärtuste levikule pakkudes mitmekülgseid võimalusi spordiga seonduvate huvialade harrastamiseks. Kooliolümpiamängude korraldamisel tuleb järgida olümpiaharta põhimõtteid.

VÄÄRTUSED, MIDA KOOLIOLÜMPIAMÄNGUD ANNAVAD:

TEADMISED – olümpiaharidusperioodi jooksul saavad õpilased erinevates ainetundides ja kohtumistel olümpiasportlastega olümpiaalaseid teadmisi.

KOOSTÖÖ – ühtekuuluvustunne, kaasatud kogu koolipere, meeskondlikud olümpiaalad.

LOOVUS – logo-, maskoti-, luule-, spordivahendite jm konkursid. Ettevalmistused – stendide ja lippude kujundamised, ühtne riietus, kultuuriprogrammi etteasted.

RÕÕM JÕUPINGUTUSEST – „Tähtis pole võit, vaid jõukohane pingutus!“

AUS MÄNG – kaaslaste ja kohtunike austamine, üksteisest lugupidamine.

ORISSAARE GÜMNAASIUMI KOM. EMOTSIONAALNE VÄGIKAIKAVEDU

KOOLIOLÜMPIAMÄNGUDE IDEEST TÄNAPÄEVA

Kooliolümpiamängude idee pärineb EOA esimeselt presidendilt Atko-Meeme Virult, kes sai inspiratsiooni 1994. aastal Lillehammeri taliolümpiamängude päevil Norra koolides korraldatud mini-olümpiamängudest. Professor Viru pidas tähtsaks olümpiaideede levitamist, nagu ta „Õpetajate Lehes“ kirjutas: „Õpilaste häälestamiseks olümpialainele võib olümpiateemat käsitleda ajaloo-, geograafia-, terviseõpetuse-, laulmise-, käsitöö-, joonistamise-, aga ka keeletunnis. Klassijuhatajad saaksid tutvustada olümpiaideid, milles brutaalsele „võit iga hinna eest“ põhimõttele vastandub rüütlimeelsuse ja ausa mängu idee. Kindlasti peavad spordiprogrammile eelnema olümpiateemalised joonistamise, kirjandite, logo ja maskoti valmistamise konkursid, mille võitjaid autastustatakse koos parimate sportlastega.“

Viru rõhutas, et kooliolümpiamängudel peaksid osalema kõik õpilased ja alade valikul tuleb arvestada koolide endi võimalusi. Ta pakkus näitena välja kõigile käepärase rahvastepalli või talispordialadest kelkude kiiruslaskumise, klasside teatesuusatamise ja laskesuusatamise, milles püssilaskmine oli asendatud lumepallide täpsusvisetega.

Esimesed kooliolümpiamängud Eestis toimusid 1996. aastal, vahe- tult enne Atlanta olümpiamänge, Patküla Põhikoolis kehalise kasvatuse õpetaja Anne Volveri juhtimisel.

ALATES 2004. AASTAST KORRALDAB OLÜMPIAAKADEEMIA KOOLIOLÜMPIAMÄN- GUDE PROJEKTIDE KONKURSSE NING TOETAB RAHALISELT PAREMATE PROJEKTIDE ELLUVIIMIST. Kooliolümpiamängude korraldamise rekordaasta oli 2008, mil korraldati 45 kooliolümpiamängud, kaasatud oli 120 kooli ja laste- aeda, kokku 13 000 last.

2025. aasta alguseks oli EOA egiidi all toimunud 497 kooliolümpia- mängud, millest on osa võtnud 1443 kooli ja lasteaeda ning mille kaudu on olümpiaidee jõudnud 173 861 tulevikulootuseni. Eesti Olümpia- akadeemia tunnustab igal aastal edukalt kooliolümpiamänge läbi viinud koole nummerdatud sertifikaadi ja auhinnaraamatuga.

EOA kooliolümpiamängude projekt on valitud maailma 20 parima olümpiaharidusprojekti hulka, seda esitletakse rahvusvahelise olüm- pialiikumise kodulehel.

VAATA, KES ON LÄBI AEGADE
KOOLIOLÜMPIAMÄNGE
KORRALDANUD

VAATA
EOA KOM PROJEKTI TUTVUSTUST
ROKI VEEBILEHEL

KORRALDAME ISE OMA KOOLI KOOLIOLÜMPIAMÄNGUD

Kooliolümpiamängude korraldajal tuleb arvestada, et mängudest kujuneks ülekooliline suurüritus, mis eeldab põhjalikku ettevalmistust, eelkonkursside läbiviimist ja huvigruppide kaasamist.

Alustada võiks vähemalt pool aastat enne kooliolümpiamänge. Planeerige programm (kas suve- või taliolümpiamängud), koostage tegevusplaan, põhjendage, miks on just teie kooliolümpiamängud vaja- likud nii õpilastele kui ka tervele kooliperele või kogukonnale.

Moodustage oma **KOOLI OLÜMPIAKOMITEE**, kuhu võiksid kuuluda kooli direktor, huvijuht, liikumisõpetuse ja ajaloo õpetajad, klasside esindajad, lapsevanemad, õpilasomavalitsuse esindaja jt huvilised.

KOM pakub võimalust õpilaste loovtöö või praktilise töö teostamiseks.

- ARUTAGE OLÜMPIAKOMITEEGA LÄBI OMA KOOLI VÕIMALUSED, milliseid olümpiamänge soovite korraldada.
- PLANEERIGE KOOLIOLÜMPIAMÄNGUDE EELARVE – avatseremooniaks, võistlusteks vajalikud vahendid, auhinnad (diplomid, meened, tänukirjad, karikad jm), konkursside läbiviimiseks vajalikud materjalid, haridusprogrammid spordimuuseumilt või paralümpiakomiteelt, preemiareis, video- ja fototeenus, helitehnika- ja ruumide rent jne.
- OTSIGE KOOLIOLÜMPIAMÄNGUDE PROJEKILE TOETAJAJAID – kohalikud omavalitsused, sõpruskoolid, vilistlased, lapsevanemad, firmad.

NÕO REAALGÜMNAASIIUMI KOM. ANTIIKOLÜMPIAMÄNGUD

MILLISEID
KOOLIOLÜMPIAMÄNGE
KORRALDADA:

OLÜMPIAHARIDUSPERIOODI kestus on
ajaliselt piiramata, kuid **KOHUSTUSLIKUD ELEMENDID** on:

- KOM komitee loomine
- olümpialiikumise ajaloo ja tänapäeva tutvustamine erinevates ainetundides
- kooliolümpiamängude maskoti, diplomi, logo või medalite kujundamise konkurs (vähemalt üks)
- olümpiateemaliste stendide koostamine
- olümpiateemalise viktoriini või mälumängu läbiviimine
- ausa mängu põhimõtete tutvustamine

ALATSKIVI KESKKOOLI KOM. VÄLJAMÕELDUD RIIKIDE
OLÜMPIAMÄNGUDE OLÜMPIAKÜLA

LUSTVERE PÕHIKOOI KOM. VALMIMAS ON POSTER KUULSAST SPORTLASEST

SOOVITUSED OLÜMPIAHARIDUSPERIOODIKS:

- sporditeemaline kirjanduskonkurss
- sporditeemaline kunstikonkurss
- kõige sportlikuma õpetaja konkurss
- õpetajate spordisaavutuste stend
- Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi külastamine või muuseumi külla kutsumine
- Eesti Paralümpiakomitee haridusprogrammide tellimine, külla kutsumine
- kohtumised tuntud sportlastega
- võistkondade ühtse riietuse ja etteaste ettevalmistamine
- spordivahendite (kilbid, pallid jm) valmistamine
- eriilmeliste auhindade valmistamine
- olümpiaküla püstitamine enne spordivõistlusi

SPORDIPIDU. Kooliolümpiamängude spordipidu on ülesehituselt sarnane päris olümpiamängudega ning selle tseremooniade korraldamisel tuleb arvestada olümpiahartas kirja pandud reeglitega.

Spordipeo elementideks on avatseremoonia, spordivõistlused ja lõputseremoonia.

AVATSEREMOONIA

- osavõtjate rongkäik (kui on otsustatud korraldada riikidega mängud, siis esimesena siseneb Kreeka ja viimasena korraldajamaa esindus, teised riigid marsivad tähestikulises järjekorras)
- külaliste (näiteks linnapea, KOV juht, tuntud sportlane või spordiliidu juht) sõnavõttud
- kooliolümpiamängud võiks avatuks kuulutada kooli direktor
- Eesti Olümpiaakadeemia (või kooliolümpiamängude) lipu heiskamine olümpiahümni saatel
- sportlaste, kohtunike ja treenerite olümpiatöötus (vannete tekstinäidiseid võib küsida olümpiaakadeemiast)
- kooliolümpiamängude tule süütamine
- kultuuriprogramm (külalisesinejad või õpilaste etteasted, kus iga meeskond võiks tutvustada oma riiki/maad)

SPORDIVÕISTLUSED

Spordivõistluste täpse programmi koostab iga kool ise vastavalt võimalustele, kuid programmis võiksid sisalduda mitmesugused eripalgelised võistkondlikud ja individuaalalad.

OLÜMPIAHÜMNI
HELIFAILID
EOA VEEBILEHEL

VÄRSKA
GÜMNAASIUMI
SETOMAA KOM.
OLÜMPIATÖÖTUSE
ANDMINE

TARTU VARIKU KOOLI KOM.
OLÜMPIATULE SÜÜTAMINE

RAPLA VESIROOSI
GÜMNAASIUMI KOM.
AVATSEREMOONIA
KULTUURIPROGRAMM

MILLISEID SPORDIALASID VALIDA?

VALIK VÕISTKONDLIKEST ALADEST:

- sõbrajooks
- viimase mehe jooks
- kilbiteatejooks
- kotisjooks
- naisekandmine
- kaarikusõit
- paaris jalgpall/
inimlauajalgpall
- veepall
- puššpall
- bamperpall
- rennipall
- köievedu
- autovedu
- rehvitõstet
- tandemsuusatamine
- kelgutamine
- nael pakku

VALIK INDIVIDUAALALADEST:

- kepphobuse jooks
- karkudel käimine
- võimlemispalliga hüpped
- ristihüpped
- käsikutega kaugushüpe
- vägikaikavedu
- sumomaaadlus
- poomivõistlus
- vibulaskmine
- oda täpsusvise/saapavise/
paku heide
- olümpiavisked jm
täpsusvisked
- hübitsaga hüpped (kordade
arv kuni eksimuseni)
- võimlemisrõnga keerutamine
(kestuse peale)
- jalgrattasõit
- kelgutamisvõistlused

ARUKÜLA VABA
WALDORF-
KOOLI KOM.
KILBITEATE-
JOOKS

KUUSALU KESKKOOLI KOM.
KAARIKUSÕIT

VÄNDRA
GÜMNAASIIUMI
KOM.
BAMPERPALL

Spordialade valimisel võib lähtuda olümpiadeviisist: „Kiiremini, kõrgemale, tugevamini!“ ja aladeks valida:

KIIREMINI – kiirust nõudvad alad

KÕRGEMALE – osavust nõudvad alad

TUGEVAMINI – jõudu nõudvad alad

MILLISEID VÕISTLUSI VÕIB PROGRAMMI LISADA?

- võistlused õpetajatele (kõige sportlikuma õpetaja valimine)
- võistlused lastevanematele
- võistlused pealtvaatajatele

Näidisaladena võib kooliolümpiamängudel tutvustada erinevaid parasporði- (ratastoolisõit, boccia, istevõrkpall jm) või eriolümpia-alasid. Külla võib kutsuda paralümpiamängudel käinud sportlasi või eriolümpiaga seotud inimesi.

KOHTUNIKUD, VABATAHTLIKUD JT ABILISED

Kui spordialad on valitud, mõelge kindlasti kohtunike ja abiliste peale. Väga hea, kui õnnestub olümpiamängud läbi viia oma kooli õpetajatega ja/või õpilastega, kuid kaasata võib ka lapsevanemaid, vilistlasi, praktikante, naaberkooli õpetajaid, küsida abi kohalikult spordiklubilt või liidult, leida vabatahtlikke jne.

TORNIMÄE
PÕHIKOOI
KOM.
TANDEM-
SUUSATAMINE

NÕO
REAALGÜMNAASIIUMI
KOM. SUMO

IISAKU
GÜMNAASIIUMI KOM.
„GLADIAATORITE“
POOMIVÕI(S)TLUS

LÕPUTSEREMOONIA

- läbi mõelda, kuidas autasustamine toimub ja kes autasustab (eriti tore, kui selleks on näiteks külla kutsutud (olümpia)sportlane)
- tänukirjade üleandmine
- kooliolümpiamängude lõpukõne, mängude lõppenuks kuulutamine (soovitavalt kooli direktor)
- kooliolümpiamängude tule kustutamine (läbi mõelda, kes ja kuidas seda teeb)
- Eesti Olümpiaakadeemia (või kooliolümpiamängude) lipu langetamine olümpiahümni saatel (läbi mõelda, kes lipu langetab, see võib näiteks olla võitnud riigi esindaja)
- lõpumuusika

MILLISEID AUHINDU VALIDA?

Auhindu võivad õpilased valmistada käsitöö- või tehnoloogi tundides, diplomeid saab kujundada kunstitundides.

Auhindadeks sobivad ka erinevad elamuskingitused:

- preemiareis (näiteks Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumisse)
- jalgrattamatk/retk klassiga
- bowlingu külastus
- seikluspargi külastus
- veekeskuse külastus jne

KOHTLA-JÄRVE
SLAAVI
PÕHIKOOI
KOM.
OLÜMPIAIVISKED

JÄRVAKANDI KOOLI KOM.
KELGUTAMINE

LÄÄNEMAA ÜHIS-
GÜMNAASIIUMI KOM.
RENNIPALL

VEEL SOOVITUSI:

- innustuge ja nakatuge olümpiapisikust ning mõelge suurelt!
- koostage täpne ajakava ja arvestage vihma võimalusega (varu-plaan), mõelge läbi toitlustus
- ärge unustage erivajadustega õpilasi!
- andke infot tervele koolile eelseisvatest olümpiamängudest (info-stendid, esitlused, reklaamid), tehke ise või leidke kindlasti keegi, kes sotsiaalmeedias põnevate postitustega ürituse „suureks teeb“
- leidke asjalik päevajuht ja/või maskott (võivad olla ka ühes isikus)!
- kutsuge mängudele ajakirjandus, meedia, fotograaf!
- kui miski tundub võimatu, siis mõelge läbi, kuidas teha see võimalikuks!

Eesti Olümpiaakadeemia konkurss

EOA kooliolümpiamängude projektide taotluste esitamise tähtaeg on (tavaliselt) igal aastal 1. detsember ja taotlus peab sisaldama:

1. Projekti nimetus
2. Kooli andmed (nimi, postiaadress, e-posti aadress)
3. Projektijuhi andmed (nimi, amet, e-posti aadress, telefon)
4. Projekti koostööpartnerid
5. Projekti eesmärgid ja oodatavad tulemused

VÄIKE-MAARJA
GÜMNAASIUMI KOM.
ÕPETAJATE VÕISTLUS

VÄRSKA GÜMNAASIUMI
SETOMAA KOM.
MEDALIVÕITJAD

KAMBJA IGNATSI
JAAGU KOOLI KOM.
OLÜMPIATULI ON
KUSTUNUD

6. Projekti sihtrühm, selle arvuline suurus, projektiga haaratavate laste % õpilaste üldarvust
7. Kooliolümpiamängude olümpiaharidusperioodi kava
8. Kooliolümpiamängude spordipeo programm
9. Eelarve (eraldi failina)

Kooliolümpiamängude projektikonkursile esitatav eelarve võib sisaldada: olümpiaharidusnädala korraldamise kulusid (erinevate konkurside läbiviimiseks vajalikud materjalid, medalid, diplomid jms), ava- ja lõputseremoonia korralduskulusid (helitehnika rent, foto- ja videomaterjali tootmiskulud, tõrvikud, olümpiatuli jms), spordipeo korralduskulusid (spordiinventar, auhinnad jms), Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi või Eesti Paralümpiakomitee külla kutsumise kulusid.

NB! Projekti raames ei finantseerita töötasusid ega toitlustuskulusid. Taotluse saab esitada EOA kodulehel www.olympiaharidus.ee

KOM KONKURSI
TAOTLUSVORM
EOA VEEBILEHEL

PAIDE ÜHIS-
GÜMNAASIUMI
KOM. PAERAHNUDE
OLÜMPIA TEMAATI-
LISED AUHINNAD

IISAKU GÜMNAASIUMI KOM

NARVA SOLDINO
GÜMNAASIUMI KOM.
OLÜMPIAMEDALID

TÖÖLEHED

Järgnevad töölehed on täiendav abimaterjal olümpiatemaatika käsitlemiseks kas erinevates ainetundides või eraldi kooliolümpiamängude raames. Töölehe ülaservas on teema, millest võib abi olla kiire valiku tegemisel. Soovi korral võib töölehti paljundada või mingil muul moel „olümpialastele“ laiali jagada. Loomulikult on teretulnud olemasolevate töölehtede kõikvõimalikud edasiarendused – loovus on kooliolümpiamängude üks alustalasid.

Töölehtede ülesannete vastused leiata selle peatüki lõpust.

TÖÖLEHT NR 1

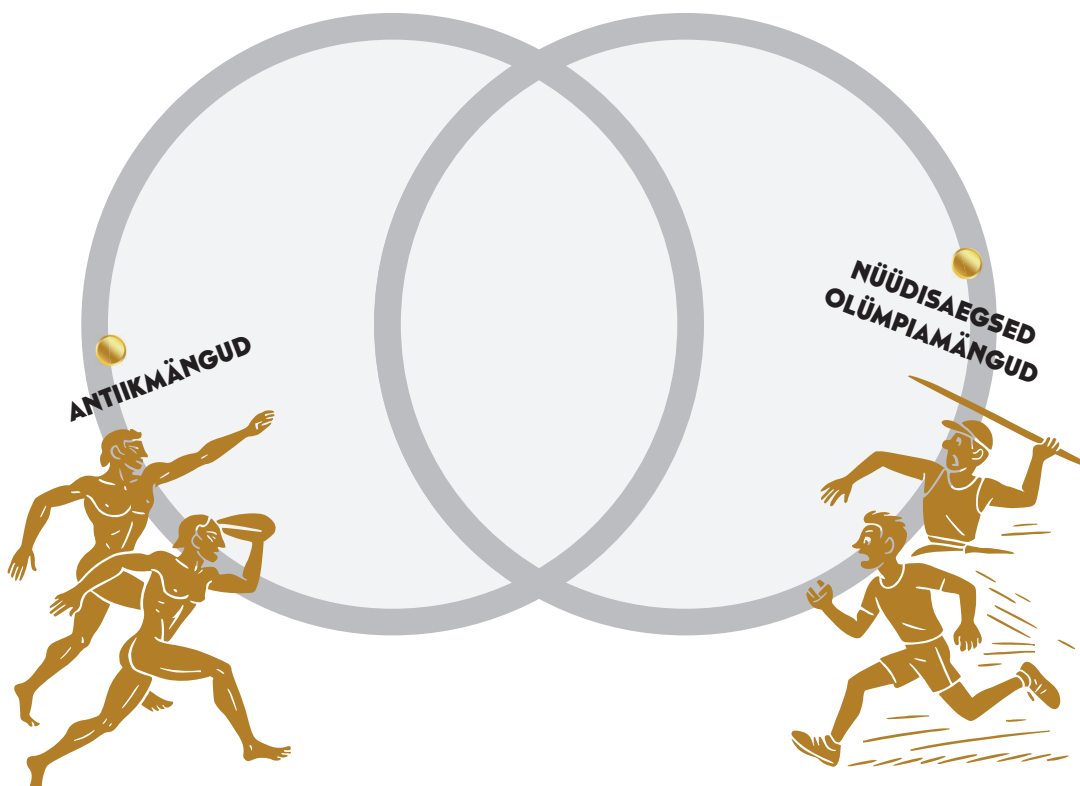
OLÜMPIAMÄNGUDE AJALUGU

Millised alltoodud mõistetest iseloomustavad antiikseid olümpiamänge?
Millised nüüdisaegseid olümpiamänge? Millised neist on iseloomulikud
nii antiiksetele kui ka nüüdisaegsetele olümpiamängudele?

Paiguta mõisted joonisele! Lisa omalt poolt veel kuus mõistet!

Mõisted:

MILJONID PEALTVAAATAJAD, AU, KUULSUS, RAHA, OLIIVIPUU, DOPING, ZEUS,
SPORDIPIDU, SÕDADE KATKESTAMINE, REEGLITE JÄRGIMINE, OLÜMPIALIPP,
KREEKA, SUUR POPULAARSUS, MEDALID, VÕITJATE SUURSUGUNE
VASTUVÕTT KODULINNAS, AUSTAMINE, RAHVUSVAHELINE.

TÖÖLEHT NR 2

OLÜMPIAMÄNGUDE AJALUGU

Märgi iga aastaarvu juurde selle aasta suveolümpiamängud korraldanud linn!

1896	1900
1904	1908
1912	1916
1920	1924
1928	1932
1936	1940
1944	1948
1952	1956
1960	1964
1968	1972
1976	1980
1984	1988
1992	1996
2000	2004
2008	2012
2016	2020
2024	2028
2032	

Mitu lahtrit jäi tühjaks? Miks?

Millise aasta olümpiamängud toimusid tegelikult aasta hiljem?

Mis põhjusel?

TÖÖLEHT NR 3

OLÜMPIAMÄNGUDE AJALUGU

Märgi iga aastaarvu juurde sellel aastal taliolümpiamängud korraldanud linn või piirkond!

1924	1928
1932	1936
1940	1944
1948	1952
1956	1960
1964	1968
1972	1976
1980	1984
1988	1992
1994	1998
2002	2006
2010	2014
2018	2022
2026	2030
2034	

Mitu lahtrit jäi tühjaks? Miks?

.....

TÖÖLEHT NR 4

OLÜMPIAMÄNGUDE AJALUGU

Kas tunnete vaasimaalide abil ära, milliste antiiksete spordialadega on tegu? Õige vastuse korral moodustub ülalt alla spordialade kolmandatest tähtedest kaks eestikeelset sõna!

Sellel spordialal osalesid jõukamad inimesed ning isegi Rooma keisrid

Sellel alal võistlesid

sportlased pillimuusika saatel

Sellel atleetlikul spordialal antiikajal

olümpiavõitjat ei selgitatud, küll aga tehakse seda tänapäeval

Spordiala, millega saab tegeleda

igasugustes oludes, antiikmängude esimene võistlusala

Spordiala, mille antiikolümpia-

võistlused peeti staadionist pisut eemal

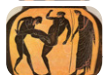

Antiikmängude viimane teadaolev võitja

Varazdates võitis 385. aastal just selle ala

Mitmevõistlus, kreeklaste jaoks pentatlon

Vigastusterohke ja ohtlik

raskejõustikuala, mis koosnes

rusikavõitlusest ja maadlusest

Spordiala, mida harrastati mitut moodi

Võitlusala, tänapäeva poksi eelkäija

Valik tehke nende alade hulgast:

PANKRAATION, KETTAHEIDE, ODAVISE, RATSASPODIALAD, KAARIKUSÕIT, RUSIKAVÕITLUS, JOOKS, MAADLUS, KAUGUSHÜPE, VIEVÕISTLUS.

TÖÖLEHT NR 5

ERINEVAD SPORDIALAD

Märgi joonele kirjeldusele vastav suveolümpiamängude spordiala!

1. Ala, kus meeste võistluskavas on muuhulgas harjutused sanghobusel ja rõngastel, naistel aga harjutus poomil.
2. Võistkondlik mäng, milles on eesmärgiks pall jala või peaga vastasvõistkonna väravasse lüüa.
3. Võistkondlik mäng, milles on eesmärgiks pall vastaste korvi visata.
4. Spordiala, kus spordivahenditest on kasutusel näiteks kurikad, rõngas ja lint.
5. Võistkondlik mäng, mida mängitakse keppide ja palliga murul.
6. Sellel alal püüavad mängijad eri keppe kasutades võimalikult väikese löökide arvuga tabada palliga sihtmärke.
7. Sellel alal on võistlejate ülesandeks noolte märklehte laskmine erinevatelt kaugustelt.
8. Spordiala, kus võisteldakse erinevates jooksudes, hüpetes, tõuetes-heidetes ja mitmevõistlustes.
9. Veespordiala, mille programmis on ka liblikastiil.
10. Võistkondlik pallimäng saalis, kus on eesmärgiks pall käega vastase väravasse visata.
11. Spordiala, mis hõlmab vabastiili ning kreeka-rooma stiili.
12. Võistkondlik mäng vees, milles on eesmärgiks pall vastase väravasse visata.
13. Spordiala, kus on vahenditena kasutusel epee, florett ja espadron.
14. Võistkondlik mäng liival, milles on eesmärgiks pall käega üle võrgu vastaste poolele lüüa.
15. Sellel alal esitatakse täpseid graatsilisi liikumisi vees.
16. Ala, mis koosneb ujumisest, rattasõidust ja jooksmisest.

TÖÖLEHT NR 6

ERINEVAD SPORDIALAD

Märgi joonele kirjeldusele vastav taliolümpiamängude spordiala!

1. Suusaala, kus võisteldakse muuhulgas nii kiirlaskumises kui ka suurslaalomis.
2. Spordiala, mis on kombinatsioon murdmaasuusatamisest ja laskmisest.
3. Ala, kus kahe- ja neljaliikmelised võistkonnad võistlevad kelgul jäärennis sõites.
4. Võistkondlik ala, kus jääl libistatakse täpsuse peale spetsiaalseid kive ning kasutatakse harja.
5. Spordiala, kus liigutakse kaunilt uiskudega jääl muusika saatel.
6. Spordiala, kus hüpatakse suuskadel trampliinilt alla.
7. Võistkonnamäng, milles on eesmärgiks litri vastase väravasse löömine.
8. Ala, kus võistlejad sõidavad kelgul selili lamades mäest alla.
9. Spordiala, mis on kombinatsioon suusatamisest ja suusahüpetest.
10. Spordiala, kus tehakse suuskadel trikke ja vigureid (hüppeid).

TÖÖLEHT NR 7

ERINEVAD SPORDIALAD

Leia lünka sobiv sõna!

1. Pall korvpallis on nagu jäähokis.
2. Üksteist jalgpallis on nagu võrkpallis.
3. Trikoo ujumises on nagu judos.
4. Reket tennises on nagu maahokis.
5. Rööbaspuud võimlejale on nagu tõkkejooksjale.
6. Värav jalgpallis on nagu korvpallis.
7. Käsi veepallis on nagu jalgpallis.
8. Golfipall golfimängijale on nagu kurlingumängijale.
9. Seitsme meetri vise käsipallis on nagu jalgpallis.
10. Valestart jooksus on nagu odaviskes.
11. Jalgratas trekisõidus on nagu sõudmises.
12. Suusk lumele on nagu jääle.
13. Ujumine on kroolile nagu klassikatehnikale.
14. Matt kõrgushüppes on nagu kaugushüppes.
15. Kompleksujumine ujumises on nagu kergejõustikus.
16. 50 km suusamaratonis on nagu jooksumaratonis.

TÖÖLEHT NR 8

ERINEVAD SPORDIALAD

Pantomiimimäng

Kirjutage väikestele paberlipikutele alltoodud spordialad ja loosige need mängijate vahel välja. Mängijate ülesandeks on spordialade sõnatu jälgendamine, kaaslaste ülesandeks on ära arvata, mis spordialaga on tegu.

Kuulitõuge

Kettaheide

Ujumine

Kõrgushüpe

Kaugushüpe

Tõkkejooks

Teivashüpe

Iluvõimlemine

Sõudmine

Korvpall

Jalgpall

Võrkpall

Ratsutamine

Suusatamine

Kiiruisutamine

Suusahüpped

Laskmine

Rulasõit

Vehklemine

Vibulaskmine

Jalgrattasõit

Purjetamine

Valige ise veel mõni spordiala

TÖÖLEHT NR 9

ERINEVAD SPORDIALAD

Nimeta spordialasid, mille harrastamisel on vajalik:

1. pall
2. hobune
3. bassein
4. võrk
5. märklaud
6. reket
7. võistkond
8. pikkade vahemaade läbimine
9. jää

Püüa igasse jaotusse leida vähemalt 2 spordiala!

TÖÖLEHT NR 10

OLÜMPIALIIKUMINE

Mängime sõnaseletusmängu.

Selgita kaaslastele alltoodud mõisted, kusjuures pole lubatud kasutada selgitatava sõna tüve!

Kreeka	Olümpiarõngad
Zeus	Jalgrattasõit
Oliivipuu	Purjetamine
Pierre de Coubertin	Kärestikuslaalom
Ateena	Olümpiadeviis
Olümpialipp	Kettaheide
Kuulitõuge	Ujumine
Suusatamine	Olümpiatuli
Kõrgushüpe	Käsikud
Kaugushüpe	Olümpiamängude avatseremoonia
Olümpiahümn	Autasustamistseremoonia
Tõkkejooks	Olümpiaorden
Teivashüpe	Olümpiaprintsiip
Iluvõimlemine	Olümpiaküla
Sõudmine	Rahvusvaheline Olümpiakomitee
Korvpall	Rahvusvaheline Olümpiaakadeemia
Jalgpall	Staadion
Võrkpall	Pjestaal
Ratsutamine	Delegatsioon
Paralümpiamängud	Taliolümpiamängud
Uisutamine	Doping
Suusahüpped	Aus mäng
Laskmine	Staadionijooks
Maadlus	Olümpiatootus
Vehklemine	
Vibulaskmine	

TÖÖLEHT NR 11

OLÜMPIALIIKUMINE

Vastake alltoodud küsimustele!

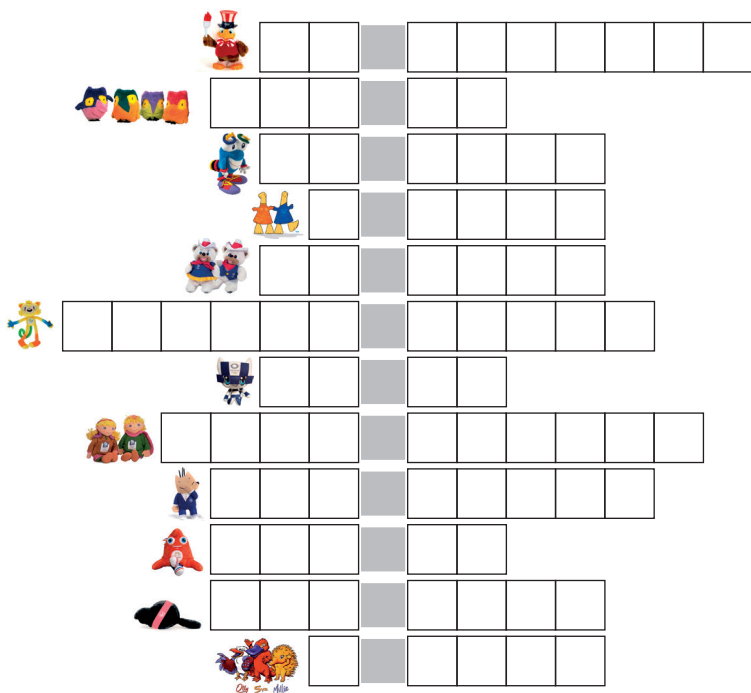
1. Kes või mis on Zeus?
2. Kes või mis on *ekeheiria*?
3. Mitu ala oli kavas esimestel antiiksetel olümpiamängudel?
4. Kui pikka aega kestis antiikolümpiamängude traditsioon? Kas ~ 400 aastat, ~ 600 aastat, ~ 800 aastat või ~ 1200 aastat?
5. Millal toimusid suve- ja taliolümpiamängud viimast korda samal aastal?
6. Kus ja kuidas süüdatakse olümpiatuli? Millises riigis?
7. Kes võistlevad paralümpiamängudel?
8. Mida tähendab tõlkes olümpiadeviis „Citius! Altius! Fortius!”?
9. Kus toimuvad järgmised suveolümpiamängud?
10. Stockholmis on olümpiamängud toimunud vaid korra (1912. aastal), ometi on seal ka hiljem olümpiamedalite pärast võisteldud. Millisel alal?
11. USA sportlased ei ole olümpiamängudel osalenud vaid korra. Millal, kas Ateenas 1896, Berliinis 1936, Londonis 1948, Moskvas 1980 või Pekingis 2008?
12. Kes on Amik, Hodori, Izzy, Olly, Millie ja Vinicius (nimekiri pole lõplik)?
13. I taliolümpiamängudel Chamonix's (1924) osalesid naised ainult ühel alal. Kas see oli iluuisutamine, kiiruisutamine, suusatamine või kelgutamine?
14. Kes oli esimene Eesti olümpiavõitja?
15. Nimetage Eesti sportlasi, kes on võitnud rohkem kui ühe olümpiamedali!
16. Nüüdisaegsed olümpiamängud on mitmel korral sõja tõttu toimumata jäänud. Mitu korda täpsemalt?
17. Nimetage antiikolümpiamängude võistlusalasid!
18. Kirjeldage võimalikult täpselt olümpialippu!

TÖÖLEHT NR 12

OLÜMPIALIIKUMINE

Kirjutage ruudustikku olümpialinnad, kus olid maskottideks ridade ees asuvad tegelased.

Kui teete seda õigesti, siis saate hallidest ruutudest ülevalt alla kokku lugeda lahendussõna! Mida te oskate selle kohta öelda?

Valik tehke nende olümpialinnade hulgast:

ATEENA, ATLANTA, BARCELONA, CALGARY, LILLEHAMMER, LOS ANGELES, MONTREAL, NAGANO, PARIIS, RIO DE JANEIRO, SYDNEY, TOKYO.

TÖÖLEHT NR 13

AUS MÄNG

Kuidas käitüksid sina?

- Oled suusavõistlustel püsinud suurema osa võistlustest kolmandal kohal. Vahetult enne viimast kilomeetrit eksid veidi rajaga, kuna rajamärgistus on puudulik. Sõidad seetõttu veidi lühema distantssi ja lõpetad võistluse parima ajaga. Keegi kohtunikest ei märka eksitust ja sind kuulutatakse võitjaks. Mida teed ja miks?
- Oled laskmisvõistlustel, kus peab igas laskeseerias sooritama 5 lasku. Ärevusega unustad ühes seerias ühe lasu sooritamata. Kohtunikud annavad sulle ekslikult 10 punkti, arvates, et oled lasknud kaks lasku märklehes ühte auku. Jõuad seetõttu esikolmikusse. Mida teed ja miks?
- Osalet kooliolümpiamängudel põneval alal – vokitatta tõstmises – ja võidad enesele ootamatult esikoha, sest tõsteid lugenud kohtuniku käekiri oli halvasti loetav. Mida teed ja miks?
- Teete tunnis koos paarilisega hindele kätekõverdusi. Teineteise sooritatud kätekõverdusi peate lugema ise, õpetaja teid ei kontrolli. Kõrgeima hinde annaks 30 kätekõverdust, kuid su paariline jõuab teha 29. Sa tead, et paarilisele oleks head hinnet vaja. Mida teed ja miks?
- Just enne otsustavat penaltit jalgpallifinaalis märkad, et vastasvõistkonna väravavahil on saapapaelad lahti. Mida teed ja miks?
- Saad teada, et keegi on võistluse käigus kasutanud ebaausaid võtteid. Mida teed ja miks?

ÕPETAJA! KOLM ESIMEST ON EESTI OLÜMPIAAKADEEMIA AUSA MÄNGU KONKURSILE ESITATUD JUHTUMID REAALSEST ELUST. NENDE LUGUDE PEATEGELASTEKS OLNUD NOORED PÄLVISID ÕIGE JA AUSA KÄITUMISE EEST AASTA AUSA MÄNGU AUHINNA.

TÖÖLEHT NR 14

OLÜMPIALIIKUMINE

Koosta üht riiki tutvustav ankeet!

RIIGI NIMI:

PINDALA:

RAHVAARY:

PEALINN:

KAKS SUUREMAT LINNA:

NAABERRIIGID:

LIPUVÄRVID:

RAHVASTIK:

KEEL:

RAHAÜHIK:

RIIGIKORD:

RIIGIPEA:

PAARI LAUSEGA AJALOOST:

.....

.....

.....

.....

ILM:

TÜÜPILINE SÖÖK/JOOK:

SPORDIKUULSUSI:

.....

.....

„TERE!“ SELLE RIIGI KEELES:

TÖÖLEHT NR 15

OLÜMPIALIIKUMINE

Koosta tutvustus ühe olümpiamängudel osalenud sportlase kohta!

NIMI:

RIIK:

ELUKUTSE:

ALA:

ISIKLIK(UD) REKORD(ID):

MILLIS(T)EL OLÜMPIAMÄNGUDEL OSALES:

TULEMUS JA KOHT OLÜMPIAVÕISTLUS(T)EL:

TULEMUSI MUUDELT VÕISTLUSTELT:

ELULUGU (LÜHIDALT):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TÖÖLEHTEDE LAHENDUSED

TÖÖLEHT NR 2

1896 Ateena
 1900 Pariis
 1904 St Louis
 1908 London
 1912 Stockholm
 1916 –
 1920 Antwerpen
 1924 Pariis
 1928 Amsterdam
 1932 Los Angeles
 1936 Berliin
 1940 –
 1944 –
 1948 London
 1952 Helsingi
 1956 Melbourne
 1960 Rooma
 1964 Tokyo
 1968 Mexico
 1972 München
 1976 Montreal
 1980 Moskva

1984 Los Angeles
 1988 Soul
 1992 Barcelona
 1996 Atlanta
 2000 Sydney
 2004 Ateena
 2008 Peking
 2012 London
 2016 Rio de Janeiro
 2020 Tokyo (toimusid 2021)
 2024 Pariis
 2028 Los Angeles
 2032 Brisbane

2020. aasta Tokyo olümpia-
 mängud toimusid ülemaailmse
 koroonapandeemia tõttu
 tegelikult aasta hiljem
 ning ilma pealtvaatajateta.
 Mängude ametlik nimi on
 sellegipoolest Tokyo 2020
 olümpiamängud.

TÖÖLEHT NR 3

1924 Chamonix
 1928 Sankt Moritz
 1932 Lake Placid
 1936 Garmisch-Partenkirchen
 1940 –
 1944 –
 1948 Sankt Moritz
 1952 Oslo
 1956 Cortina d'Ampezzo
 1960 Squaw Valley
 1964 Innsbruck
 1968 Grenoble
 1972 Sapporo
 1976 Innsbruck
 1980 Lake Placid

1984 Sarajevo
 1988 Calgary
 1992 Albertville
 1994 Lillehammer
 1998 Nagano
 2002 Salt Lake City
 2006 Torino
 2010 Vancouver
 2014 Sotši
 2018 PyeongChang
 2022 Peking
 2026 Milano ja Cortina d'Ampezzo
 2030 Prantsuse Alpid
 2034 Salt Lake City

TÖÖLEHT **NR 4**

A KAARIKUSÕIT
 U KAUGUSHÜPE
 T KETTAHEIDE
 O JOOKS

T RATSASPORDIALAD
 A MAADLUS
 I VIEVÕISTLUS
 N PANKRAATION
 A ODAVISE
 S RUSIKAVÕITLUS

TÖÖLEHT **NR 5**

1. Riistvõimlemine
 2. Jalgpall
 3. Korvpall
 4. Iluvõimlemine
 5. Maahoki
 6. Golf
 7. Vibulaskmine
 8. Kergejõustik

9. Ujumine
 10. Käsipall
 11. Maadlus
 12. Veepall
 13. Vehklemine
 14. Rannavõrkpall
 15. Kujundujumine
 16. Triatlon

TÖÖLEHT **NR 6**

1. Mäesuusatamine
 2. Laskesuusatamine
 3. Bobisõit
 4. Kurling
 5. Iluuisutamine
 6. Suusahüpped

7. Jäähoki
 8. Kelgutamine
 9. Kahevõistlus
 10. Vigursuusatamine,
 ka freestyle-suusatamine

TÖÖLEHT **NR 7**

1. Litter
 2. Kuus
 3. Kimono
 4. Hokikepp
 5. Tõkked
 6. Korv
 7. Jalg
 8. Kurlingukivi

9. 11 m löök
 10. Üleastumine
 11. Paat
 12. Uisk
 13. Murdmaasuusatamine
 14. Liivakast
 15. Mitmevõistlus
 16. 42 192 m

TÖÖLEHT NR 9

1. Korvpall, jalgpall, käsipall, võrkpall, veepall, pesapall, tennis, lauatenis, maahoki, golf, squash, ragbi (ka lacrosse, polo jne)
2. Ratsutamine, võimlemine (ka polo)
3. Ujumine, veepall, kujundujumine, vettehüpped
4. Võrkpall, jalgpall, käsipall, korvpall, veepall, jäähoki, maahoki (ka lacrosse jne)
5. Laskmine, vibulaskmine
6. Tennis, lauatenis, squash
7. Korvpall, jalgpall, käsipall, võrkpall, veepall, pesapall, maahoki, jäähoki, ragbi, teatevõistlused kergejõustikus, ujumises ja suusatamises, kujundujumine jne
8. Kergejõustik, jalgrattasõit, suusatamine, uisutamine
9. Jäähoki, kiiruisutamine, iluuisutamine, kurling

TÖÖLEHT NR 11

1. Vana-Kreeka peajumal, kelle auks korraldati olümpiamänge
2. Püha relvarahu, mis kehtis antiikolümpiamängude ajal
3. Üks. See oli staadionijooks (~ 200 meetrit)
4. ~ 1200 aastat (täpsemalt 1169 aastat)
5. 1992. aastal (Albertville'is ja Barcelonas)
6. Olümpiatali süüdatakse päikesekiirtest Kreekas, antiikses Olümpias Hera templi esisel
7. Paralümpiamängudel võistlevad puuetega inimesed
8. Kiiremini, kõrgemale, tugevamini!
9. Raamatu ilmumise hetkel 2028 Los Angeles (USA), edaspidi tuleb endal järke pidada
10. 1956. aastal toimusid Stockholmis Melbourne'i mängude ratsutamisvõistlused, sest Austraalias möllas hobuste haigus ja sinna ei lubatud ratsusid transportida
11. Moskva 1980
12. Olümpiamängude maskotid
13. Iluuisutamine
14. Alfred Neuland (tõstmine, Antwerpen 1920)
15. Alfred Neuland, Voldemar Väli, Arnold Luhaäär, Kristjan Palusalu, August Neo, Bruno Junk, Jaak Lipso, Jaan Talts, Svetlana Tširkova, Ivar Stukolkin, Jüri Tamm, Erika Salumäe, Toomas Tõniste, Tõnu Tõniste, Indrek Pertelson, Andrus Veerpalu, Jüri Jaanson, Kristina Šmigun-Vähi, Gerd Kanter, Tõnu Endrekson, Katrina Lehis. Seni kokku 21 sportlast
16. 5 korda (suvemängud 1916, 1940 ja 1944; talimängud 1940 ja 1944)
17. Jooksmine (staadionijooks, kahe staadioni jooks ja paljude staadionide jooks); kilbi-jooks (jooks sõjavarustuses); viievõistlus ehk pentatlon (staadionijooks, kaugushüpe, odavise, kettaheide ja maadlus); maadlus; rusikavõitlus; pankraation (segu maadlustest ja pokist); kaarikusõit
18. Valgel taustal olümpiasümbol ehk viis omavahel põimunud olümpiarõngast (ülemisel real sinine, must, punane; alumisel real kollane ja roheline)

TÖÖLEHT NR 12

Los Angeles
Nagano
Atlanta
Ateena
Calgary
Rio de Janeiro

Tokyo
Lillehammer
Barcelona
Pariis
Montreal
Sydney

LISAD

TOIMUNUD OLÜMPIAMÄNGUD

SUVEOLÜMPIAMÄNGUD

Ateena	1896
Pariis	1900
St Louis	1904
London	1908
Stockholm	1912
Antwerpen	1920
Pariis	1924
Amsterdam	1928
Los Angeles	1932
Berliin	1936
London	1948
Helsingi	1952
Melbourne	1956
Rooma	1960
Tokyo	1964
Mexico	1968
München	1972
Montreal	1976
Moskva	1980
Los Angeles	1984
Soul	1988
Barcelona	1992
Atlanta	1996
Sydney	2000
Ateena	2004
Peking	2008
London	2012
Rio de Janeiro	2016
Tokyo 2020	2021
Pariis	2024
Los Angeles	2028
Brisbane	2032

TALIOLÜMPIAMÄNGUD

Chamonix	1924
Sankt Moritz	1928
Lake Placid	1932
Garmisch-Partenkirchen	1936
Sankt Moritz	1948
Oslo	1952
Cortina d'Ampezzo	1956
Squaw Valley	1960
Innsbruck	1964
Grenoble	1968
Sapporo	1972
Innsbruck	1976
Lake Placid	1980
Sarajevo	1984
Calgary	1988
Albertville	1992
Lillehammer	1994
Nagano	1998
Salt Lake City	2002
Torino	2006
Vancouver	2010
Sotši	2014
PyeongChang	2018
Peking	2022
Milano ja Cortina d'Ampezzo	2026
Prantsuse Alpid	2030
Salt Lake City	2034

EESTI SOOST JA EESTI SPORTLASED – OLÜMPIAMEDALITE VÕITJAD

Käesolevas tabelis on võistkondade liikmed kõik eraldi ära nimetatud. Nimekirja ei ole kantud kaudselt eesti päritolu sportlaste nimesid või neid, kes Eestist lahkununa on hiljem olümpiamedalini jõudnud.

KULD

1920	Antwerpen	Alfred Neuland	tõstmine	Eesti
1924	Pariis	Eduard Pütsep	kreeka-romaa maadlus	Eesti
1928	Amsterdam	Osvald Käpp	vabamaadlus	Eesti
1928	Amsterdam	Voldemar Väli	kreeka-romaa maadlus	Eesti
1936	Berliin	Kristjan Palusalu	kreeka-romaa maadlus	Eesti
1936	Berliin	Kristjan Palusalu	vabamaadlus	Eesti
1952	Helsingi	Johannes Kotkas	kreeka-romaa maadlus	NSVL
1964	Innsbruck	Ants Antson	kiiruisutamine	NSVL
1968	Mexico	Svetlana Tširkova	vehklemine	NSVL
1972	München	Jaan Talts	tõstmine	NSVL
1972	München	Jüri Tarmak	kergejõustik	NSVL
1972	München	Svetlana Tširkova	vehklemine	NSVL
1976	Montreal	Aavo Pikkuus	jalgrattasport	NSVL
1980	Moskva	Viljar Loor	võrkpall	NSVL
1980	Moskva	Mait Riisman	veepall	NSVL
1980	Moskva	Ivar Stukolkin	ujumine	NSVL
1980	Moskva	Jaak Uudmäe	kergejõustik	NSVL
1988	Soul	Erika Salumäe	jalgrattasport	NSVL
1988	Soul	Tiit Sokk	korvpall	NSVL
1992	Barcelona	Erika Salumäe	jalgrattasport	Eesti
2000	Sydney	Erki Nool	kergejõustik	Eesti
2002	Salt Lake City	Andrus Veerpalu	murdmaasuusatamine	Eesti
2006	Torino	Kristina Šmigun	murdmaasuusatamine	Eesti
2006	Torino	Kristina Šmigun	murdmaasuusatamine	Eesti
2006	Torino	Andrus Veerpalu	murdmaasuusatamine	Eesti
2008	Peking	Gerd Kanter	kergejõustik	Eesti
2021	Tokyo 2020	Julia Beljajeva	vehklemine	Eesti
		Irina Embrich		
		Erika Kirpu		
		Katrina Lehis		

HÕBE

1912	Stockholm	Martin Klein	kreeka-roomsa maadlus	Venemaa
1920	Antwerpen	Jüri Lossman	kergejõustik	Eesti
1920	Antwerpen	Alfred Schmidt (Ain Sillak)	tõstmine	Eesti
1924	Pariis	Alfred Neuland	tõstmine	Eesti
1928	Amsterdam	Arnold Luhaäär	tõstmine	Eesti
1936	Berliin	August Neo	vabamaadlus	Eesti
1936	Berliin	Nikolai Stepulov	poks	Eesti
1952	Helsingi	Heino Kruus Ilmar Kullam Joann Lõssov	korvpall	NSVL
1956	Melbourne	Mihhail Kaaleste	aerutamine	NSVL
1956	Melbourne	Edvin Vesterby	kreeka-roomsa maadlus	Rootsi
1960	Rooma	Hanno Selg	moodne viievõistlus	NSVL
1960	Rooma	Aleksander Tšutšelov	purjetamine	NSVL
1964	Tokyo	Rein Aun	kergejõustik	NSVL
1964	Tokyo	Jaak Lipso	korvpall	NSVL
1968	Mexico	Jaan Talts	tõstmine	NSVL
1980	Moskva	Nikolai Poljakov	purjetamine	NSVL
1988	Soul	Toomas Tõniste Tõnu Tõniste	purjetamine	NSVL
2002	Salt Lake City	Andrus Veerpalu	murdmaasuusatamine	Eesti
2004	Ateena	Jüri Jaanson	sõudmine	Eesti
2008	Peking	Tõnu Endrekson Jüri Jaanson	sõudmine	Eesti
2010	Vancouver	Kristina Šmigun-Vähi	murdmaasuusatamine	Eesti
2012	London	Heiki Nabi	kreeka-roomsa maadlus	Eesti

PRONKS

1912	Stockholm	Ernst Konrad Otto Brasche	purjetamine	Venemaa
1912	Stockholm	Hugo Maksimilian Kuusik	sõudmine	Venemaa
1924	Pariis	Jaan Kikkas	tõstmine	Eesti
1924	Pariis	Aleksander Klumberg	kergejõustik	Eesti
1924	Pariis	Roman Steinberg	kreeka-roomsa maadlus	Eesti
1924	Pariis	Harald Tammer	tõstmine	Eesti

1928	Amsterdam	Andreas Faehlmann	purjetamine	Eesti
		Georg Faehlmann		
		Nikolai Vekšin		
		Eberhard Vogdt		
		William von Wiren		
1928	Amsterdam	Albert Kusnets	kreeka-romaa maadlus	Eesti
1936	Berliin	Arnold Luhaäär	tõstmine	Eesti
1936	Berliin	August Neo	kreeka-romaa maadlus	Eesti
1936	Berliin	Voldemar Väli	kreeka-romaa maadlus	Eesti
1952	Helsingi	Bruno Junk	kergejõustik	NSVL
1956	Melbourne	Bruno Junk	kergejõustik	NSVL
1968	Mexico	Anatoli Krikun	korvpall	NSVL
		Jaak Lipso		
		Priit Tomson		
1972	München	Georgi Zažitski	vehklemine	NSVL
1976	Montreal	Raul Arnemann	sõudmine	NSVL
1980	Moskva	Ivar Stukolkin	ujumine	NSVL
1980	Moskva	Jüri Tamm	kergejõustik	NSVL
1988	Calgary	Allar Levandi	suusakahevõistlus	NSVL
1988	Soul	Jüri Tamm	kergejõustik	NSVL
1992	Barcelona	Toomas Tõniste	purjetamine	Eesti
		Tõnu Tõniste		
2000	Sydney	Aleksei Budõlin	judo	Eesti
2000	Sydney	Indrek Pertelson	judo	Eesti
2002	Salt Lake City	Jaak Mae	murdmaasuusatamine	Eesti
2004	Ateena	Indrek Pertelson	judo	Eesti
2004	Ateena	Aleksander Tammert	kergejõustik	Eesti
2012	London	Gerd Kanter	kergejõustik	Eesti
2016	Rio de Janeiro	Tõnu Endrekson	sõudmine	Eesti
		Andrei Jämsä		
		Allar Raja		
		Kaspar Taimsoo		
2021	Tokyo 2020	Katrina Lehis	vehklemine	Eesti
2022	Peking	Kelly Sildaru	freestyle-suusatamine	Eesti

MASKOTID

Need õnnetoovad tegelased (prantsuse k 'mascotte' võluloits, õnnetoov, murretes ka väike nõid või haldjas) on olnud spordimaailmas tuntud juba sadakond aastat ja tänapäeval ei kujuta ilma nende olemasoluta ette vaat et ühtegi suurvõistlust. Esialgu võidi maskotiks sattuda pooleldi juhuslikult või siis „nalja pärast“. Nii sõitis koos Soome olümpiakoondisega laevaga 1920. aastal Antwerpeni olümpiamängudele salaja pardale toodud karupoeg. Tagasireisi karu õnneks tegema ei pidanud, ta leidis omale uue kodu loomaaias. Väga populaarne oli 1932. aasta Los Angelese olümpiakülas elanud musta karva segavereline koerake Smoky, kelle pilt, seljas keep olümpiarõngaste ja kirjaga „Mascot“, trükiti ära lausa mängude ametlikus kokkuvõttes.

Tänapäevases stiilis maskotid ilmusid suurtele spordivõistlustele 1960. aastatel, ei jäänud ka olümpiamängud pealtvaatajaks. Olümpiatel oli esialgu tegemist mitteametlike maskottidega, kellest üks tuntu- maid on 1968. talimängudel Grenoble'is askeldanud suuskadel mehike Schuss. Kõik tänapäevase maskoti tunnused olid olemas aga sama aasta Mexico suveolümpiamängude roosal jaaguariil, Chac moolil – ta oli armas ja sobis hästi lastele, teda ehtis mängude embleem, ta kandis endas Mehhiko kultuurilist identiteeti, teda müüdi suveniiripoodides ja reklaamiti kataloogides.

Esimene ametlik olümpiamaskott, olümpiavärvidesse maalitud taksikoer Waldi, tegi debüüdi 1972. aastal Münchenis. 1980. aastal Tallinnas toimunud olümpiaregatiga koos ilmus tuhandetesse Eestimaa kodudesse kodumaine olümpiamaskott – hülgepoiss Vigri. Kunstnik

Saima Sõmeri loodud Vigri figureeris arvukatel olümpiasuveniiridel, seikles telesaadetes ja oli meile hästi tuntud, kuid rahvusvahelist tuntust ta siiski ei saavutanud. Ometi tegi Vigri omamoodi olümpiaajalugu – see oli üldse esimene kord, mil mõnel olümpial kavas olnud spordialal oli kasutusel eraldi maskott.

VIGRI ON MEIE OMA OLÜMPIAMASKOTT

1980. aastal tegid oma etteaste ka esimesed paralümpiamaskotid – oravapaar Noggi ja Joggi olid kohal Hollandis Arnhemis.

21. sajandil on maskottide konkursid, nime otsingud ja nende esitlused muutunud omaette sündmuseks. Ka on olümpia- ja paralümpiamaskotid pikkamisi saanud kokku üheks pereks. Neid esitletakse koos ja tihtipeale nad ka tegutsevad koos. Tänapäeval edastatakse maskottidega korraldajate kõikvõimalikke sõnumeid ja jutustatakse lugusid kohalikust kultuurist, väärtustest, sümbolitest, aga ka keskkonnaprobleemidest või taaskasutusest. Vaatamata sellele, et kriitikute meelest peitub ilusate maskotilugude taga vaid pragmaatiline sporditurunduslik äriidee ja et tegemist on suisa omaette tööstusharuga, armastavad inimesed neid tegelasi ja nende saabumist oodatakse suure põnevusega.

AMETLIKUD OLÜMPIA- JA PARALÜMPIAMASKOTID

SUVEOLÜMPIAMÄNGUD

1972	München	taksikoer Waldi
1976	Montreal	kobras Amik
1980	Moskva	karupoeg Miša
	Tallinna olümpiaregatt	hülgepoiss Vigri
1984	Los Angeles	kotkapoeg Sam
1988	Soul	tiigripoiss Hodori
1992	Barcelona	lambakoer Cobi
1996	Atlanta	fantaasiaolend Izzy
2000	Sydney	kuukabarra Olly, nokkloom Syd ja sipelgasiil Millie
2004	Ateena	Kreeka lapsed Athena ja Phevos
2008	Peking	fuvad (õnnetoovad nukud): Beibei (kala), Jingjing (panda), Huanhuan (olümpialeek), Yingying (Tiibeti antiloop) ja Nini (pääsuke)
2012	London	futuristlik kükloop Wenlock
2016	Rio de Janeiro	Brasiilia faunaesindaja Vinicius
2020	Tokyo	futuristlik tegelane Miraitowa
2024	Pariis	früügia müts olümpia Phryge

TALIOOLÜMPIAMÄNGUD

1976	Innsbruck	lumemees ja päikeseneiu
1980	Lake Placid	pesukaru Roni
1984	Sarajevo	hundipoeg Vučko
1988	Calgary	jääkarud Hidy ja Howdy
1992	Albertville	fantaasiaolend Magique
1994	Lillehammer	Norra lapsed Håkon ja Kristin
1998	Nagano	öökullid (lumekakud) Sukki, Nokki, Lekki ja Tsukki
2002	Salt Lake City	jänes Powder, koiott Copper ja karu Coal
2006	Torino	lumepallitüdruk Neve ja jääkuubikupoiss Gliz
2010	Vancouver	rahvapärimuse tegelased lumeinimene Quatchi ja merikaru Miga
2014	Sotši	jääkaru, jänes ja lumeleopard
2018	PyeongChang	valge tiiger Soohorang
2022	Peking	jäises rüüs panda Bing Dwen Dwen
2026	Milano ja Cortina d'Ampezzo	kärbitüdruk Tina

VAATA
MASKOTTIDE
KOHTA ROKI
VEEBILEHLT

PARALÜMPIAMÄNGUD

1980	Arnhem	oravad Noggi ja Joggi
1984	New York	lövi Dan D. Lion
1988	Soul	kaeluskarude paar Gomdoorid
1992	Albertville	mäetipp Alpy
1992	Barcelona	käteta tüdruk Petra (esimene nähtava puudega paralümpia maskott)
1994	Lillehammer	troll Sondre
1996	Atlanta	fööniks Blaze
1998	Nagano	suusajänes Parabbit
2000	Sydney	sisalik Lizzie
2002	Salt Lake City	saarmas Otto
2004	Ateena	merihobu Proteas

2006	Torino	lumehelves Aster
2008	Peking	lehm Fu Niu Lele
2010	Vancouver	müütiline fantaasiaolend Sumi
2012	London	futuristlik kükloop Mandeville
2014	Sotši	valguskiir ja lumehelves
2016	Rio de Janeiro	Brasiilia flooraesindaja Tom
2018	PyeongChang	kaeluskaru Bandabi
2020	Tokyo	futuristlik tegelane Someity
2022	Peking	Hiina laternalaps Shuey Rhon Rhon
2024	Pariis	früügia müts paralümpia Phryge
2026	Milano ja Cortina d'Ampezzo	kärbipoiss Milo

VAATA MASKOTTIDE
KOHTA RAHVUSVAHELISE
PARALÜMPIAKOMITEE
VEEBILEHET

2012. AASTA LONDONI MASKOTTIDE NIMEDES
PEEGELDUS AJALUGU – OLÜMPIAMÄNGUDE
MASKOTT WENLOCK (PAREMAL) VIITAS
19. SAJANDIL MUCH WENLOCKIS TOIMUNUD
OLÜMPIAMÄNGUDELE, PARALÜMPIA
MANDEVILLE AGA PARALÜMPIAMÄNGUDE
IDEE SÜNNIKOHALE STOKE MANDEVILLE'ILE

SUPERLIIKUR MIRAITOWA PIDI OMA ETTEASTET PIKALT
OOTAMA, SEST 2020. AASTA TOKYO SUVEOLÜMPIA-
MÄNGUD TOIMUSID ÜLEMAAILMSE KOROONA-
PANDEEMIA TÖTTU PLANEERITUST AASTA HILJEM

SILMARINGI SOOVITUSI

KIRJANDUS

Jüri Tuulik. OLÜMPIA AABITS. 1996, 24 lk.

Kalle Voolaid. PIERRE DE COUBERTIN JA OLÜMPIALIIKUMISE SÜND.
2012, 144 lk.

Kaarel Antons, Ott Järvela, Rait Männik, Johannes Vedru ja Kalle
Voolaid. OLÜMPIA LUGU. 2023, 547 lk.

Kaarel Antons, Ott Järvela, Rait Männik, Johannes Vedru ja Kalle
Voolaid. OLÜMPIA LUGU. Teine trükk. 2024, 567 lk.

OLÜMPIAHARTA. 1995, 99 lk.

Kuna olümpiaharta uueneb ja täieneb
pidevalt, siis on see eestikeelne versioon
üsna ajaloolise hõnguga, kuid kindlasti
põhimõtetest aimu andev.

HETKEL KEHTIVA
OLÜMPIAHARTA
(INGLISKEELNE)
LEIAB ROKI
VEEBILEHET

Kaie Mei, Maret Pihu ja Ingrid Tullus. TOITUMINE JA LIIKUMINE.
I-III KOOLIASTE. ÕPETAJARAAMAT. Esmatrükk 2014.

Antud materjal pakub mitmekesiseid tunnimaterjale, sh töölehti
järgnevatel teemadel: liikumine ja füüsiline, vaimne ja sotsiaalne
tervis, liikumisohutus, liikumissoovitused, liikumisaktiivsuse ja
kehalise vormisoleku hindamine, liikumisharjumuse kujundamine,
liikumistegevused klassiruumis, liikumisoskused, treening liiku-
misharrastuses ja saavutusspordis, aus mäng ja doping, liikumisega
seotud infoallikad.

RAAMAT
TOITUMINE JA
LIIKUMINE
VEEBIS

KOOLIOOLÜMPIAMÄNGUD

SOOVITUSED KOOLI-
OLÜMPIAMÄNGUDE
KORRALDAMISEKS
E-KOOLIKOTIS

LIIKUMISÕPETUS JA LIIKUMISHARRASTUS

LIIKUMA KUTSUVA
KOOLI MATERJALID

SPORT- JA LIIKUMIS-
MÄNGE ERINEVATELE
KOOLIASTMETELE
LIIKUMISÕPETUSE
VEEBILEHEL

VALIK ÕUEMÄNGE (KIRJEL-
DUSED + VIDEOD), MIDA
SAAB KASUTADA KA
KOOLIOOLÜMPIAMÄNGUDEL

EESTI SPORDIREGISTRI MATERJALID

HULGALISELT
STATISTIKAT
EESTI SPORDI
KOHTA

INFO EOK
LIIKMESKONNA
KOHTA

EESTI AASTA
SPORTLASED
LÄBI AEGADE

KOOLIOLÜMPIAMÄNGUDE KÄSIRAAMAT

EOA ÕPPEFILM

"KOOLIOLÜMPIAMÄNGUD" (2025)

12'29"